

Luk Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Luk Osirizir Akar Aghuimın, e Iesusın garima, a Israelbar gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba, uaghan me ini. Ezi Iesus uan ingangarim damuasa, kamaghın gumazamizibav miğia ghaze, God akar aghuim gumazir onganaraziba mikınasa na ginaba. Ezi kamaghın amizima, Ekiamın Duam nan iti. (Luk 4:18ın gan.) Ezi bar guizbangira, akınafarir kamın Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osımtızir avırıba aterıbar apangkuvigha deravıra me gami.

Bizir Iesus amıba, da an adarazir gamıma, me bar a gakonge. Dughıar Maria a batezimın, gumazamiziba bar akonge (Luk 1:42-48, 2:10), egha ghua akınafarım gıvazı naghın tuzı, Iesus Godın Nguıbamın ghuavanabozıma, me bar akuega mamaghıra iti. (Luk 24:52ın gan).

Iesusın ikımırımın bizir avırıba Luk uabıra dagh eghari. Bizir kaba, da akınafarir ıgharazitamın itir puvati. Luk uabıra, Iesus nguazımın izezir bizir avırir otıvizıbagh eghari. Luk uabıra, a Iesusın akar ısın zuir kam geghari, a kamakın: Gumazir mam osımtızim tuavımın a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar ısın zuir ıgharazım, Luk a geghari, otarım afezıam ategha ghua tintinıbar aruıgha gın uamategha ize. Egha Luk Iesusın akar ısın zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabıra, bizir Sakıus batozım geghari, kar gumazir dagıaba ısım.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimivira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kamın aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

¹⁻⁴ Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E gumazir uari uan damaziba ganizibar akam baraki. Egha me faragha Godin akamin ingangarir gumazibar otivigha, egha an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

**Jon Gumaziba Ruer Gumazimin
amebam a batezir dughiam, ko
Maria Iesus batezir dughiamin
mikirigiam**

(Sapta 1:5-2:52)

Ensel Sekaraian miġia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kamın Herot Judian atrivimın itima, Godın ofa gamir gumazir mamın ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezima an amuim Elisabet, an Aronın ovavim.

⁶ Aning bar deraghavira Godın araziba koma an akam baragha dar ġin zui. Ezima God aningın garima, aning an damazimın bar dera.

⁷ Elisabet furabagh ati, kamaghın amizima aning boriba puvatighava, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mamın ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimın mın Godın damazimın ingari.

⁹ Ezi me Godın Dipenimın ofa gamir gumazibar arazibar ġintigha, gumazim amisivasa me dagiabagh da kuri. Ezi God anemisefe. Eghti Sekaraia Godın Dipenimın aven mangi miġharir mughuriar aghuim zuim dapongam.*

¹⁰ Ezima miġharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godın ziam feba, Godın Dipenimın miriamın uari akuvagha God ko miġei.

¹¹ Ezima Ekiamın Ensel a batogha, miġharir mughuriar aghuimın ofan danganimın agharir guvimın amadaghan tughav iti.

1:5: 1 Sto 24:10 **1:6:** Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 **1:8:** 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 **1:9:** Kis 30:7-8, 1 Sml 2:28, 2 Sto 29:11

* **1:9:** (1:9) Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagha anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a satun ikararer biziba iniassa ikararemın amir puvati. **1:10:** Wkp 16:17, MAA 8:3-4

12 Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi.

13 Ezima ensel kamaghin a migei, “Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezima nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh.

14-15 Egh ni bar akuegh navir amirizimin iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin gumazamizir aviriba an otoghamin dughamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. Egh a uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham.

16 Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh men Ekiam God bagh mangam.

17 Egh Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jon Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amutima me uan boriba ua dagh fueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damutima me ua nighnizir aghuibar gumazibar amuva, egh gumazibav kintima me uari akirighasi Ekiam mizuum ikiam.”

18 Ezi Sekaraia enselin azara, “Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmaghin bizir kam guizbangira a gifogham?”

19 Ezi ensel an akam ikara, “Ki Gabriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamn ni mikimasa ize.

1:12: Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4

1:16: Mal 4:5-6

1:17: Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12

1:18: Stt 18:11

1:19: Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14

20 Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Ezi bizir kam bagh ni mikiman kogh nimira ikiam, mamaghira ikitima bizir kaba otivamin dughiam otogham.”

21 Ensel Sekaraia migeima, gumaziba ko amiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizim a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti?

22 Ezi an azenan otoghava, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamın gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

23 Eghava an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu.

24 Ezima dughiar maba ghua givazima an amuim Elisabet navim ada 5 plan iakinibar uabi modo.

25 Egha a kamaghin migei, “Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi.”

Ensel Maria bagha akam inigha zui

26 Egha Elisabetin navir adasem 6 plan iakinimin otozima, God ensel Gabriel Nasaretin anemada, Galilin Distrighin aven itir nguibam.

27 Ezi ensel ghua, guivir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra.

28 Ensel a bagha ghuava kamaghin a migei, “Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti.”

29 Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, “Kar akar manmaghin amizim?”

30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, “Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti.

31 Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh.

32 A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin bar pin itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam.

33 Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a bizibagh ativamin dughiar kam givaghan kogham.”

34 Ezima Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezima bizir kam manmaghin na batogham?”

35 Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, “Godin Duam ni bagh izeghti bar pin itir Godin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham.

36-37 Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghurigha, egha uaghan navim adai. Me ghaze, an navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6 plan tu.”

38 Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God

1:28: Het 6:12, Dan 9:23, 10:19 **1:31:** Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21

1:32: Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7 **1:33:** Dan 2:44, 7:14, 7:27, Mai 4:7, Jo 12:34, Hi 1:8 **1:35:** Mt 1:20, 14:33, Jo 1:34, Ap 8:37

bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kamın Maria uan biziba akırighava zuamira nguibar ekıar Judian Distrighın mıghsıamın itımın ghu.

⁴⁰ Egha a Sekaraian dıpenımın aven ghugha dughıam Elisabet ganıngı.

⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarım barazıma, an borım an navımın aven aguaghfa, ezıma Elisabet Godın Duam a gızıfa.

⁴² Eghava a pamtemın tiarım akarıgha kamaghın mıgei, “Nı amızıbagh afırazi God bar bizır aghuım nı gamı. Egh a uaghan bizır aghuım borır nı oteghamım gamı.

⁴³ Ezi God tızım bagha deravıra na gamı, ezıma nan Ekıamın amebam na bagh ızı?

⁴⁴ Ezi kı nı barazı, nı dughıam na ganıngızıma borır na navır averıamın itım bar akuegha aguaghfa.

⁴⁵ Nı nıghnızır gavgavım Godın itı, ezı Ekıam nı mıkemezı moghın bizıbar nı gamı. Kamaghın nı bar akongegh.”

Marian ıghıam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghın mıgei,

“Kı pura Ekıamın ıngangarır amızım,
kamaghın amızıma a na gınırı.

Kamaghın nan navım Ekıamın zıam fe.

Ezi nan duam God bagha bar akonge,
a nan akırvazım.

God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.
 Ezi an ziam bar zuegha dera.
 Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi
 gumazamiziba na mikim suam,
 God deravira ni gami.

⁵⁰ Ezima a gumazamizir an atiatlava an apengan
 itibar apangkufi.
 A kamaghira datirighin itir gumazamizibar
 amu
 gin izamin gumaziba ko amizibar amu
 mamaghira ikiam.

⁵¹ A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.
 Gumazir uarira uan ziaba feba, a men
 agirazima me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha
 gumazir kiniba fe.

⁵³ A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh aniga,
 biziba bar izivaziba amangizima me pura
 ghue.

⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Israelin akura.
 Egha en ovavibagh amizir akar gavgavim
 ginighnighavira iti.
 Egha Abrahamin apangkuvigha,
 egh gin otivamin gumazibar apangku-
 vigh mamaghira ikiam.”

⁵⁶ Ezi Maria iakinir pumuning ko mikezimin
 Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin
 ghu.

1:50: Kis 20:6, Sng 103:13-18 **1:51:** 2 Sml 22:28, Sng 33:10, 98:1,
 Ais 40:10, 1 Pi 5:5 **1:52:** 1 Sml 2:6, Jop 5:11, 12:19, Sng 113:6, 147:6
1:53: 1 Sml 2:5, Sng 34:10, 107:9 **1:54-55:** Stt 17:7, 17:19, 18:18,
 22:17, Sng 98:3, 132:11, Ais 41:8, Mai 7:20, Ro 11:28, Ga 3:16

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷ Ezima Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate.

⁵⁸ An boroghira itir darasi koma an anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuim a gamizima, me a ko bar akonge.

⁵⁹ Ezi an 7 plan dughiaaba givazima, me borimin mikarzir mogomem aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa.

⁶⁰ Ezima an amebam kamaghin me migei, "Puvati! E Jon a darigham."

⁶¹ Ezi me kamaghin a migei, "Nin anabatam ziar katam itir puvati."

⁶² Egha me dafarimra an afeziamin azangsis, a ziar manatam uan otarim darigham.

⁶³ Egha Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsis. Egha kamaghin osiri, "An ziam Jon." Ezima me kamaghin ganigha bar aguaghfa.

⁶⁴ Ezima an akam zuamira kuiaghrizima an mizem firiaghrizima, a maghira migiava Godin ziam fe.

⁶⁵ Ezima an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezima Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumaziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei.

⁶⁶ Ezi Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezima me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsis, "Borir kam bar manmaghiram otoham?"

Sekaraian ighiam

⁶⁷ Ezima an afeziam Sekaraia Godin Duam a gizivazima, a Godin nighnizimin gun migei,

⁶⁸ “Ekiam iza uan gumaziba ko amiziba ua me ini, kamaghin amizima, e an ziam fe, a Israelbar God.

⁶⁹ God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim amisefe.

⁷⁰ Godin akam inigha izir gumaziba bizir kamın gun fomira kamaghin me mikeme.

⁷¹ An en apaniba koma en atara pazav e gamibar dam e iniasa ize.

⁷² Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva, uan Akar Dikirizir Gavgavim nirigham,

⁷³ akar gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.

⁷⁴ Egh en apaniba dam e iniva, en amamangatightima e an ingarsiva atiatin-gan koghiva,

⁷⁵ eghiva e an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangam, eghti a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

⁷⁶ Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.

1:67: Jol 2:28 **1:68:** Sng 41:13, 72:18, 106:48, Lu 7:16 **1:69:** Sng 18:2
1:70: Jer 23:5-6, Dan 9:24, Ap 3:21, Ro 1:2 **1:71:** Sng 106:10
1:72: Stt 17:1, 17:7, Wkp 26:42, Sng 105:8-9, 106:45 **1:73:** Stt 22:16-17, Mai 7:20 **1:74:** Ro 6:18, 6:22, Hi 9:14 **1:75:** Ef 4:24, 2 Ti 1:9, Ta 2:12-14, 1 Pi 1:15, 2 Pi 1:4 **1:76:** Ais 40:3, Mal 3:1, 4:5, Mt 3:3, 11:10

Kamaghin amizim, me Godin bar pin itimin
akam inigha izir gumazim ni darigham.

77-78 Godin apangkuvim e ko itima, a uan gumaza-
miziba ua me iniamin fofozim me ganiga,
men arazir kuraba gin amadi.

Ezima aruemin angazangarim Godin
Nguibamin ikegh e bagh izighram.

79 Egh angazangarim mitarmemin ikiava are-
meghasava amibagh feghiva,
egh navir amirizimin tuavim en suebar ak-
agham.”

80 Ezima Jon gin aghuiga givazima an duam
uaghan aghua gavgafi. Egha a Judian nguazir
gumaziba puvatizimin iti. Egha ghua an azenim
girigha Israelin gumazibar damazimin oto.

2

Maria Jesus bate (*Matyu 1:18-25*)

¹ Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim
amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumaza-
miziba bar mangi uan ziaba osir.”

² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir da-
panimin itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir
kam oto.*

1:77-78: Jer 31:34, Ais 60:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3 **1:79:** Ais 9:2, 49:9,
58:8, Mt 4:16, Ap 26:18 **1:80:** Mt 3:1, 11:7, Lu 2:40 * **2:2:**
(2:2) Dughiar kam, Romin gavman Israelbar nguibaba bar dagh
ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti.
Romin gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze,
“Sisar.”

³ Ezi gumazamiziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui.

⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam.

⁵ A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai.

⁶ Egha aning ghuava Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto.

⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha borim inir avizibar a nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara me gehufi.

⁹ Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarim me gisira. Ezi me bar atiatingi.

¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir gumazamiziba bar me damighti, me bar akongegham.

¹¹ Datirighin Devitin nguibamin akurvazir gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam.

12 Ia mangi kamaghin ganigh fogh, ia gantima me borim inir avizibar a nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.”

13 Ezi maghira, Godin nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei,

14 “Ia bizibar pin itir Godin ziam fi.

Eghti nguazimin itir gumaziba ko amizir God ifongeziba,
me navir amirizimin iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

15 Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin nguibamin ghuezima, ezi sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimin ganika.”

16 Egha me zuamira ghuava Josep ko Marian api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti.

17 Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, egha ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumazir igharazibav gei.

18 Ezi gumamaziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami.

19 Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, egha dagh nighnighavira iti.

20 Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari,

2:13: Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51

da otifi. Kamaghin me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi mokon, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7 plan dughiaba givazima an mikarzir mogomem aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatzir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimin Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui.

²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, borir otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam.

²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar pumuning, o bunbamin min gari kuarazir igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba a givamin dughiam bagha mizuai iti.

²⁶ Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.†

2:21: Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17 **2:25:** Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38

2:26: Sng 89:48, Hi 11:5 † **2:26:** (2:26) Kraisin mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.

²⁷ Kamaghin amizima Godin Duam nighnizim a ganingizima a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inighava aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa.

²⁸ Ezi Simeon Iesus inighava uan dafarimningin a ifiraghava Godin ziam fa kamaghin migei,

²⁹⁻³² “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim.

Eghti nin akurvazimin angazangarim ni Kantrin Igharazibar Gumaziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelbar aningam; me nin gumazamiziba.

Ezi ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam Simeon an gun mikemezir migirigiba baregha aning nighnizir aviribagh ami.

³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh a dar amu, egha Simeon an amebam Maria kamaghin a migei, “Borir kam God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam.

2:34: Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8

³⁵ Kamaghin gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenan otivam. Eghti osimtizir ekiar mam uaghan nin mikarzimın otivam.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, Aserin anabam. A faragha pamın itima aningın 7 plan azeniba, ezi an pam aremezima, ezi datirighin a bar ghuri.

³⁷ Egha 84 plan azeniba, a odiarimin iti. A Godin Dipenim ataghrazir pu, egha dimagariba ko arueba Godin ziam fa, egha dagheba ataghragha God ko migei.

³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamın tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamın gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalemın itir gumaziba ko amiziba ini-amin dughiam mizuai.

Josep uamategha Nasaretin zui

³⁹ Egha Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, egha uamategha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin zui.

⁴⁰ Ezi borim aghuiga mikarzimın gavgafi. Ezi fofozir aghuim bar a gizifa. Ezi bizir aghuiba God a bagha dagh ami.

Iesus otarir igiamra ikiava, Godin Dipenimin ghu.

⁴¹ Azeniba zurara Iesusın amebam ko afeziam, God Israelbagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın zui.

2:35: Sng 42:10, Jo 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8

⁴² Ezi an azenir 12 plan otogha, arazim mirara me isam bagha zui.

⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategha nguibamin zuima, aningın otarim Iesus, a Jerusalemra itima aning a gifozir puvati.

⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar torimin a bagha rui.

⁴⁵ Egha aning an apizir puvati, egha aning a bagh ruiasa uamategha Jerusalemın zui.

⁴⁶ Dughiar mıkezimin gin aning Godın Dipenimin avızimin an api. A tisabar torimin aperaghav iti, egha me baragha azangsızibar me gami.

⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha egha digavir kuram gami.

⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, egha digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghın a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghın aningın azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamın Dipenimin aven ikiam?”

⁵⁰ Ezi an aningın migeir bizimin mingarim aning a gifozir puvati.

⁵¹ Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti.

⁵² Ezi Iesus fofozim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God koma gumazibagh amima, me

a gifonge.

Jon Iesus bagha tuavim akiri

3

(Sapta 3:1-4:13)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava Iesusin akam akuri

(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:2-8 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kam Taiberius Sisarın 15 plan azenimın Romın atrivimın itim oto. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighın gavmanın gumazir dapanımın iti, Herot Galilin Distrighın gavmanın gumazir dapanımın iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrigh ko Trakonitisın Distrighın gavmanın gumazir dapanımın ti, ezi Lisantias Abilenen Distrighın gavmanın gumazir dapanımın iti.

² Ezima Anas ko Kaiafas Godın ofa gamir gumazir dapanımningın iti. Dughiar kam Jon, Sekaraian otarim, gumaziba itir puvatızir danganimın itima, God uan miğiriğiam a ganıngi.

³ Ezi Jon Jordanın dipar mırıamın aruava akam kura kamaghın miğei, “İa uan navibagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.”

⁴ Godın akam inıgha izir gumazim Aisaian akınafarımın osirizir miğiriğıabar mırara ghu, a kamaghın miğei,

“Gumazir tiarir mam gumaziba puvatızir danganimın dia ghaze,
İa Ekiam baghıva tuavıba azenıva, dar kır.

⁵ Kukuniba apemiva, mighsiaba ko akiribar amuti da magari.

Tuavir ighuagha aruiba dar amuti da voroghira iki.

Egh tuavir kurabar amuti da deragh.

⁶ Eghti nguazir kamın gumazamiziba bar Godin akurvazimın ganam.’ ”

⁷ Ezi Jon gumazamizir bizir ruasa a bagha izibav gei, “Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin adarimın ari mangasa?”

⁸ Ia navim girazir arazibara amu. Egh ia pura Abrahamın ovavibar uari arigh mikıman marki. Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamın ovavibar mın otivighamin gavgavim iti.

⁹ Sobiam datirighın temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.”

¹⁰ Ezi gumazamiziba Jonın azara, “Ezi e manmaghira damuam?”

¹¹ Ezi Jon me ikara, “Gumazir korotiar aven azuir pumuning itim, tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu.”

¹² Ezi gavmanın dagiaba isir gumaziba uaghan ruasa ize. Egha me azangsigha ghaze, “Tisa, e manmaghira damuam?”

¹³ Ezi a kamaghın me migei, “Gumazibar dagiabagh isin ua dagiataba inian marki.”

3:6: Sng 98:2, Ais 52:10 **3:7:** Mt 12:34, 23:33 **3:8:** Jo 8:33, 8:39 **3:9:** Mt 7:19 **3:10:** Ap 2:37 **3:11:** Lu 11:41, 2 Ko 8:14, Je 2:15-16, 1 Jo 3:17 **3:12:** Mt 21:32, Lu 7:29

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?” Ezi a me ikara, “Gumamazizibar dagiaba okimsiva akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham.”

¹⁵ Gumamaziziba bizir kabar garima men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikara, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹⁷ A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

¹⁸ Egha Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha kamaghin akar aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Ezi dughiar kam Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. A uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba sarama ami. Ezi kamaghin Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme.

²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atighava, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

3:14: Kis 23:1, Wkp 19:11

3:16: Mt 3:11, Ap 13:25

3:17: Mai

4:12, Mt 13:30

*Jon Iesus rue**(Matyu 3:13-17 ko Mak 1:9-11)*

²¹ Jon gumamaziziba ruer dughiam, Iesus uaghan, Jon a rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko miġeima, overiam kuiaghrizi,

²² Godin Duam bunbamin nivafizim gavagha a bagha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin miġei, “Ni nan Otarim, Otarir ki ifongezim. Ki ni bagha bar akonge.”

*Iesusin inaziba ko ovaviba**(Matyu 1:1-17)*

²³ Dughiar kam Iesus uabi 30 plan azeniba. Ezi a uan ingangarim maghiram a gami. Gumaziba ko amiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep Helin otarim.

²⁴ Ezi Heli Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. Ezi Livai Melkin otarim. Ezi Melki Janain otarim. Ezi Janai Josepin otarim.

²⁵ Ezi Josep Matatiasin otarim. Ezi Matatias Amosin otarim. Ezi Amos Nahumin otarim. Ezi Nahum Eslin otarim. Ezi Esli Nagain otarim.

²⁶ Ezi Nagai Matin otarim. Ezi Mat Matatiasin otarim. Ezi Matatias Seminin otarim. Ezi Semin Josekin otarim. Ezi Josek Jodan otarim.

²⁷ Ezi Joda Joananin otarim. Ezi Joanan Resean otarim. Ezi Resea Serubabelin otarim. Ezi Serubabel Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel Nerin otarim.

²⁸ Ezi Neri Melkin otarim. Ezi Melki Adin otarim. Ezi Adi Kosamin otarim. Ezi Kosam Elmadamin otarim. Ezi Elmadam Erin otarim.

3:21: Jo 1:32 **3:22:** Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 1:32 **3:23:** Lu 4:22, Jo 6:42 **3:27:** 1 Sto 3:17-19, Esr 3:2

²⁹ Ezi Er Josuan otarim. Ezi Josua Elieserın otarim. Ezi Elieser Jorimın otarim. Ezi Jorim Matatın otarim. Ezi Matat Livain otarim.

³⁰ Ezi Livai Simeonın otarim. Ezi Simeon Judan otarim. Ezi Juda Josepın otarim. Ezi Josep Jonamın otarim. Ezi Jonam Eliakimın otarim.

³¹ Ezi Eliakim Melean otarim. Ezi Melea Menan otarim. Ezi Mena Matatan otarim. Ezi Matata Natanın otarim. Ezi Natan Devitın otarim.

³² Ezi Devit Jesin otarim. Ezi Jesi Obetin otarim. Ezi Obet Boasın otarim. Ezi Boas Salmonın otarim. Ezi Salmon Nasonın otarim.

³³ Ezi Nason Aminadapın otarim. Ezi Aminadap Atminın otarim. Ezi Atmin Arnin otarim. Ezi Arni Hesronın otarim. Ezi Hesron Peresın otarim. Ezi Peres Judan otarim.

³⁴ Ezi Juda Jekopın otarim. Ezi Jekop Aisakın otarim. Ezi Aisak Abrahamın otarim. Ezi Abraham Teran otarim. Ezi Tera Nahorın otarim.

³⁵ Ezi Nahor Serukın otarim. Ezi Seruk Reun otarim. Ezi Reu Pelekin otarim. Ezi Pelek Eberın otarim. Ezi Eber Selan otarim.

³⁶ Ezi Sela Kainanın otarim. Ezi Kainan Arpaksatın otarim. Ezi Arpaksat Siemin otarim. Ezi Siem Noan otarim. Ezi Noa Lamekın otarim.

³⁷ Ezi Lamek Metuselan otarim. Ezi Metusela Enokın otarim. Ezi Enok Jaretın otarim. Ezi Jaret Mahalalelın otarim. Ezi Mahalalel Kenanın otarim.

³⁸ Ezi Kenan Enosın otarim. Ezi Enos Setin otarim. Ezi Set Adamın otarim. Ezi Adam Godin otarim.

4

*Satan Iesus gifarasa a gakaghorì
(Matyu 4:1-11 ko Mak 1:12-13)*

¹ Iesus, Godin Duam bar a gizivazima a Jordanin dipam ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezima Godin Duam a inigha gumaziba itir puvatizir danganimin zui.

² Ezi Iesus danganir kamìn 40 pla arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezima dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezima Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kam mikemeghtima a Bretin min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanaboghava, egha zuamira nguazir kamìn nguibaba bar an aka.

⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba nan agharimin iti, kamaghin amizima ki tina daningsi fueghiva, a daningam. Kamaghin ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam.

⁷ Eghti ni tevimming apirigh nan ziam fiti, bizir kaba bar nina.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezima Satan Iesus inighava Jerusalem ghughava a isava Godin Dipenim pin mar anefa.

¹⁰⁻¹¹ Egha a kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselbar mikemeghtima me deraghvira nin ganam, egh me uan dafaribar ni feghtima ni dagiatam uan dagarim aseghan kogham!’ Kamaghin amizima ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹² Ezi Iesus an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God a gifar, a gak-aghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’”

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17 ko Mak 1:14-15)

¹⁴ Ezima Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezima an akam bar moghira nguibabar ghu.

¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

*Nasaretin itir gumaziba Iesusin aghua
(Matyu 13:53-58 ko Mak 6:1-6)*

¹⁶ Ezi Iesus Nasaretin ghu, a ikiava aghungizi naghin. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, an arazir a zuraram amim. Egha tughha Godin Akinafarim diponasava ami.

¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezima Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kam in api.

¹⁸⁻¹⁹ “God akar aghuim gumazir onganarazibav kinasa na ginaba,
ezi kamaghin amizima Ekiamin Duam nan iti.
Egha uaghan akar kam kunasa na amada;
akar kalabusin itiba ataghraghim ko gumazir damazir kuraba ua ganamim.
Egh osimtizibar apengan itiba ki ua me firiva egh suam,
Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam otogha gifa.”

²⁰ Ezima Iesus akinafarim uam a righava, egha a isava ingangarir gumazim ganigha, egha apera. Ezima me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtem an gari.

²¹ Ezima a maghira kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim a guizbangram oto!”

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha

me kamaghin azara, “Kar pura Josepin otarimra, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua.

²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odiarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mizezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto.

²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Sidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odiarim baghavira anemada.

²⁷ Ezima Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

4:23: Mt 4:13, Jo 2:12 * **4:23:** (4:23) Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumazamizibar damazimin a damighti, eghti me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumazamiziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam.

4:24: Jo 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16 **4:27:** 2 Kin 5:1-14

28 Ezi gumazir God ko miġeir dipenimġin aven itiba bar bizir kam bareghava men naviba Iesus bagha men isi.

29 Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibam itir miġhsiar avarir konim anekunasa zui.

30 Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

*Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke
(Mak 1:21-28)*

31 Egha Iesus Galilin Distriġhin aven itir nguibam, Kaperneamġin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamġin, a gumaziba ko amizibar sure gami.

32 Egha an akaba gavgavim dar ti. Egha bizir kam bagha me an suren miġirigiaba baraghava diġavir kuram gami.

33 Ezima gumazir duar kurar itir mam, a God ko miġeir dipenimġin aven iti. Egha a pamtem dia kamaghġin miġei,

34 “Iesus, Nasaretġin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni God amadazimra, ni Godġin damazimġin zuezir gumazim!”

35 Ezima Iesus an atarava a miġei, “Ni nimira iki! Eghiva gumazim ateghiva azenan izi!” Ezima duar kuram men damazibar gumazim akunigha azenimġin izava duatam gumazim gatizir puvati.

36 Ezi me bar aguaghfagha egha uarira uariv gei. “Eei, kar miġirigiar manam? A miġirigiar

gavgavimîn duar kuraba batoghezîma da azenan izî.”

³⁷ Ezîma an amir bizir kaba, dar migirîgiam bar nguibabar ghu.

*Jesus Pitan asamim akîrizîma a ghuamaghe
(Matyu 8:14-15 ko Mak 1:29-31)*

³⁸ Egha Iesus God ko mîgeir dipenim ategha Saimonîn dipenimîn ghu. Ezî Saimonîn asamim arîava mîkarzim puvîra feima, me an akuravaghasa Iesusin azai.

³⁹ Ezî Iesus amizimîn mîn tughâ aviraghava akar gavgavimîn an arîmariam batoghezîma arîmariam ghu. Ezî amizim zuamîra dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganîdi.

*Jesus gumazamizir avîribagh amizî, me ua dera
(Matyu 8:16-17 ko Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Ezî aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arîmariar anabar avîriba itiba Iesus bagha me inigha ize. Ezî a vaghvagha uan da-fariba me gisîn arîzîma me ghuamazi.

⁴¹ Ezî uaghan a duar kurabagh ami da gumaziba ataghragha azenan iza kamaghîn dei, “Nî Godîn Otarim!” Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Inîasa Mîsevezir Gumazim. Kamaghîn amizîma Iesus mîkîman dar anogoroke.

*Jesus nguibar îgharazibagh arui
(Mak 1:35-39)*

⁴² Ezî amînim tirazîma Iesus danganir gumazîba puvatîzimîn ghu. Ezîma gumazamiziba a buria ghuava a batogha, egha a me ategh mangan me an anogorosi.

⁴³ Ezıma a kamaghın mıgei, “God akar aghuim kunasa na amada. Kamaghın amizıma kı nguıbar ıgharazıbar uaghan dar mangı God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akar aghuim akunam.”

⁴⁴ Egha Judian Dıstrıghın a God ko mıgeir dıpenıbar akam akura ghuavıra iti.

5

*Iesus faragha diazir suren gumazıba
(Matyu 4:18-22 ko Mak 1:16-20)*

¹ Dughıar mamın Iesus Genesaretın dıpar akarer mıriamın tughav itıma, gumazıba anekuvagha Godın akam barası.*

² Ezıma a dıpar mıriamın garıma osırıba ısır gumazıbar botın pumuning pura iti. Anıngın ghuavıba uan ıver ekiaba rue.

³ Ezı Iesus botın mamın ghuavanabo, Saimonın bot. Egha an azaragha ghaze, nı tong a gısvaghtıma a dıpar mıriam atakıgh. Ezı a bot gaperaghav ikıa gumazıba ko amızıbar sure gamı.

⁴ Egha Iesus mıkemegha gıvagha Saimonın mıgei, “Bot gısvagh dıpar konımın mangıva ıver ekiaba osırıba bagh da akunıgh.”

⁵ Ezı Saimon an akam ikara, “Ekıam, e dımagarır kamın ıngara ghua bar osırıtam inızır puvatı. Ezı nı mıgeıma kamaghın kı ıver ekiaba akunam.”

⁶ Ezı me Iesus mıkemezi moghın amıgha, egha me osırır bar avırıba inızıma men ıver ekiaba maghıra akarasava amı.

4:43: Lu 8:1 **4:44:** Mt 4:23 * **5:1:** (5:1) Zıam “Genesaret,” a Galılın dıpar akaremın zıar mam. **5:5:** Jo 21:3 **5:6:** Jo 21:6

⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezima Saimon Pita, ko a ko itir darasi, me osirir me inizir kabar ganigha kamaghin digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizima Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, “Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizima ni na ategh mangi.” Ezi Iesus kamaghin Saimonin migei, “Ni atiatingan marki, datirighin tugh mangi, ni gumaziba iniam.”

¹¹ Ezi me uan botba mikirvegga, dipar dadarimin ghuavanega, egha biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

*Gumazir lepa itim
(Matyu 8:1-4 ko Mak 1:40-45)*

¹² Ezima Iesus nguibar ekiar mam in itima, gumazir mam lepa bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apighava ira uan guam nguazim mituaghava kamaghin a migei, “Ekiam, ni fueghiva ni na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham.” †

5:11: Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 † **5:12:** (5:12) Ni akar Matyu 8:2in itimin gan.

¹³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” Ezima lepa zuamira anetaki.

¹⁴ Egha Iesus akar gavgavim a ganingi, “Tavin mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

¹⁵ Ezima Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin gumaziba ko amizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi.

¹⁶ Ezi Iesus zurara me ataghragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera

(Matyu 9:1-8 ko Mak 2:1-12)

¹⁷ Dughiar mamın Iesus gumaziba ko amizibar sure gami. Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrigh ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemın nguibamın ikegha izava apiaghav iti. Ezi Ekiamın gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amutima da deragham.

¹⁸ Ezi gumazir maba gumazir soroghafariba aremezim inighava akuriam gatighava a inigha dipenimın aven mangi Iesusın guamın anerighasa.

¹⁹ Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezima me aven mangan iburaghava dipenir siriamın

ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghraz-ima a ghuaghira gumazamizir okuruamin tongin Iesusin guamin aneti.

²⁰ Ezima Iesus men nighnizir gavgavibar ganigha, egha kamaghin migei, “Namakam, nin arazir kuraba ki da gin amada.”

²¹ Ezima Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim ini asa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

²² Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha a men azara, “Ia tizim bagha bizir kabar uan navir averiabar dagh nighnisi?”

²³ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham suam, ni dikavigh mangi, egh ua deragh.

²⁴ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”

²⁵ Ezima a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe.

²⁶ Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin

migei, “E datirighin bizir bar igharagha garibar gari.”

*Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Mak 2:13-17)*

²⁷ Bizir kabar gin Iesus ghua garima gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan gin izi.”[‡]

²⁸ Ezi Livai dikavighava, biziba bar da ateghava an gin zui.

²⁹ Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezima dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara izava me koma api.

³⁰ Ezima Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”[§]

³¹ Ezi Iesus men akam ikara, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

³² Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amibar dimiva men navibagh iraghasa, ki ize.”

*Dagheba ataghrazir arazimin azangszim
(Matyu 9:14-17 ko Mak 2:18-22)*

³³ Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba

[‡] 5:27: (5:27) Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. 5:30: Lu 15:1-2 § 5:30: (5:30) Ni Matyu 9:11in itir akamin gan. 5:32: 1 Ti 1:15 5:33: Mt 9:14, Mk 2:18

ataghrasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Gumazir amuimın ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimiti me dagheba ategham, o puvatigham?”

³⁵ Egh dughiam izitima gumazir amuimın iki-amim me me dama a inigh mangitima, eghti dughiar kabar me dagheba ategham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, “Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikitima, a korotiar igiatam abigh, egh inir avızir kam isi, korotiar ghurim a dukuagh a isaman marki. A kamaghın damuva, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avızir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimın mın ganan kogham.

³⁷ Ezi gumazitam wainın igiam isava wainın misevir ghuribagh ingezir puvati. A kamaghın damightima, wainın igiam wainın misevir ghuriba a bightima wain iritima wainın miseviba ikuvigham.

³⁸ A kamaghın damuan kogham. Wainın igiam, wainın misevir igiam gingham.**

³⁹ Ezima gumazim wainın ghurim amegha, egha igiam gifongezir pu. Eghiva a kamaghın mikim suam, ‘Ghurim a dera.’ ”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8 ko Mak 2:23-28)

1 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko

5:34: Jo 3:29 ** **5:38:** (5:38) Ni Matyu 9:17in itir akamın gan.
6:1: Lo 23:25

raizin min garir dagher mam wit, an kuriabagh aruava, egha an suren gumaziba witin asiziba ghuaza da kuava, dar tuziba api.

² Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia tizim sua arazir Sabatin amir puvatizim gami." *

³ Ezi Iesus me ikara, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezima Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. Egha e fo, me bretin kam raman kogham."

⁵ Egha Iesus me migei, "Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam."

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera

(Matyu 12:9-14 ko Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme.

⁷ Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh akam agasasa, me bar deravira an gari. Me kamagh sua, a Sabatin arimariaba batogham, o?

⁸ Kamaghin Iesus men nighnizibagh fogha egha gumazir dafarir ekonezim migei, "Dikavigh men damazibar tughtima me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti.

6:2: Kis 20:10, Jo 5:10 * **6:2:** (6:2) Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. **6:4:** Wkp 24:5-9 **6:7:** Lu 14:1 **6:8:** Lu 5:22, 9:47

⁹ Ezi Iesus me miġia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazim in akuragham, o a gasighasigham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha egha gumazim miġei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.

¹¹ Ezima me atara egha uarira uariv ġia ghaze, e arazir tizitam in Iesus damuam.

*Iesus 12 pla aposelba misefe
(Matyu 10:1-4 ko Mak 3:13-19)*

¹² Dughiar kabar dughiar mam Iesus God ko mikimasa miġhsiam in min ghuavanabogha, egha God ko miġeima aminim a bang in tira.

¹³ Aminim tirazima, a uabin ġin aruir gumaz-ibar diazi me a da ghuezima ezi a 12 pla me amisefe. Egha maghira ziam aposelba me gati:

¹⁴ Saimon (Iesus Pita a gati), ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu,

¹⁵ Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotiabar gumazir mam,

¹⁶ Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir ġin Iesus isava apanibagh aningizim.

*Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25 ko Mak 3:7-12)*

¹⁷⁻¹⁸ Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghirava danganir zarim in tu. An ġin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair koma Saidon in Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba, bar Iesus

baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, da me ataki.

¹⁹ Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumaziba ko amiziba bar me gami me ghuamazi, ezi kamagh sua me bar moghira Iesusin mikarzim in suighasa.

Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh.

(Matyu 5:1-12)

²⁰ Ezi Iesus uan gin aruir gumazibar garava kamagh migei,

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti,
kamaghin ian naviba deragh.

²¹ Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham,
kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam,
kamaghin ian naviba deragh.

²² Me ian ganti ia Gumazibar Otarimin gin mangitima,
men naviba ia bagh bar kuvigham.

Egh me ia batoghiva paz ia damuva ian zi-
abagh asighasigham.

Bizir kaba ia bativti ian naviba deragh.

²³ Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin me ia gami.

6:20: Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 **6:21:** Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3, MAA 7:16-17 **6:22:** Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 **6:23:** 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2

Ia uaghan ivezir ekiam Godin nguibamin a iniam.

Kamaghin dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agoroguem sara pin uari akun.

²⁴ Ia bizir aviriba itiba, datirighin ia navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham.

²⁵ Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham.

²⁶ Gumaziba migirigiar aghuibar ia damuti, eghti ia bar kuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuiba me gami.

Kamaghira gumaziba me bar migirigiar aghuiba ia damuti, kamaghin ia bar ikuvigham.”

Arazir apanibagh ifongeziba (Matyu 5:38-48)

²⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ian na barazir darasi, ki ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, arazir aghuiba ia gifongezir puvatiziba me damu,

6:24: Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 **6:25:** Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 **6:26:** Jo 15:19, 1 Jo 4:5 **6:27:** Kis 23:4, Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20

²⁸ mīgiriġiar aghuiba ia mīgiriġiar kuraba ia gamibar amu, paza ia gamiba ia me bagh afeziam ko mikim.

²⁹ Eghti tav ian koviatham apezeghti, ia koviar vuem sara a daningi. Eghti tav ian korotiar azenan itim inightima, uaghan aven itir korotiam sara an taki.

³⁰ Egh te biziba bagha ian azangsi, ia da me daning. Egh te ian biziba ini, ua da bagh mikimiva me dam ada inian marki.

³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongez-iba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia, ia gifongezibara fueghiva, egh man-maghin arazir aghuitam damigham? Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me me gifongezi daraziragh ifonge.

³³ Egh ia deraghvira deragha ia gamir darazigh amua, egha kamaghin arazir aghuir manam ia gami? Gumazir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami.

³⁴ Egh ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh, egh man-maghin arazir aghuitam damigham? Gumazir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, eghti a gin ua da ikarvagh.

³⁵ Ia uan apanibagh ifueghiva, deravira me damuva, eghiva biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. Ezi God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh

6:28: Lu 23:34, Ap 7:60 **6:29:** Mt 5:39, 1 Ko 6:7 **6:30:** Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt 5:42 **6:31:** Mt 7:12 **6:32:** Mt 5:46 **6:34:** Mt 5:42 **6:35:** Wkp 25:35-36, Sng 37:26, Mt 5:45

amiba koma gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghtima, ia Godin bar pin itimin boribar min ikiam.

³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danigan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.

³⁸ Ia daning, eghti God ia daningam. Minem bar deravira izivaghtima, a isi mikebabar amangiva agasavkon, eghti a iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme; “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham.

⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure a givazim, a uan tisan mirara ghu.

⁴¹ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati?

6:37: Mt 6:14, 7:1 **6:38:** Snd 19:17, Mt 7:2, Mk 4:24, Je 2:13

6:39: Mt 15:14 **6:40:** Mt 10:24-25, Jo 13:16, 15:20 **6:41:** Mt

⁴² Ter ararir ekiam nın damazımın ikiti, ni manmagh uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nın damazımın itir minezim asigham?’ Ni bar ifari! Ni faraghvıra ter ararir nın damazımın itim asigh, egh deragh ganıva minezir nın aveghbuamın damazımın itim asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20 ko 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ghua kamaghın miği, “Temer aghuitam ovizir kuram batezir puvati, kamaghıra temer kuratam ovizir aghuim batezir puvati.

⁴⁴ Gumaziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighın oviziba temer ataghatarımın da kuari pu. Egha me wainın oviziba temer ataghatarir muziarir kuramın da isir puvati.

⁴⁵ Gumazımın navir averiamın ikezir biziba, an akatorim, dav gei. Kamaghın gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamın ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamın ikegha otivaghiri.”

*Dipenimın ingarir gumazir dikiriam ko onganım
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Egha Iesus ghua kamaghın miği, “İa tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egh a ki miği biziba dagh amir puvati?”

⁴⁷ Tina iza nan miğiriğiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham.

⁴⁸ A mati gumazim dipenimın ingara, an okora bar vın ghuaghıra dagiam gisin ter akıniba kuni.

Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiain dughiam dipam dipenir kam in aven ghuzima a nuighnuizir puvati.

⁴⁹ Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar dipam izamim a dipenir kam biraghtima, a irigh bar kuvigham.”

7

Midorozir gumazir dapanimin nighnizir gavgavim

(Matyu 8:5-13)

¹ Ezi Iesus bizir kabar gumaziba ko amizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui.

² Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir ekiam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami.

³ Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregna Judan gumazir aruar dapanir maba a baghava da amangi.

⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagha izeghava pamtem kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin gumazir kam an akurvazim baghava ami, ni an akuragh.”

⁶ Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, ezi midorozir gumazir dapanir ekiam uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ezi ni izi nan dipenimin averiamin izan marki. Ni paz uabi damuan marki.

7-8 Kamaghin ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, 'Ia mangi,' eghti me mangam. O, ki me mikimam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham."

⁹ Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, egha raghrigha gumazamizir a gin zuibav gei, "Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamın ganizir pu-vati."

¹⁰ Ezima gumazir amadaziba uamategha dipenimın ghuava ingangarir gumazimın garima a dera.

Amuir odiarimın otarim ua dikafi

¹¹ Egha gin Iesus nguibar ziam Nainın zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui.

¹² Egha a nguibar kamın tiar akar ekier kamın boroghın ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpuha nguibar ekiamın ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimın otarir vamira. Ezi nguibar ekier kamın itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti.

¹³ Ezi Iesus an gara egha bar an apangkuvigha kamaghin a migei, "Ni arangan marki."

¹⁴ Ezi Iesus roghira ghua gumaziba isaghpuhav itir kezın suira. Ezi a gisaghpuhav itir gumaziba

voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiam a migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.”

¹⁵ Ezima gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, ezi Iesus uam a isava an amebam ganingi.

¹⁶ Ezima me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa, egha ghaze, “Godin akam inigha izir gumazir ekiar mam en tongin oto.” Egha me ghaze, “God uan gumaziba ko amizibar akurvaghasa ize.”

¹⁷ Ezima Iesus amizir bizir kamın eghaghanim bar Judian Distrigh ko an boroghin itir nguibaba sara ghu.

Gumaziba Ruer Gumazim, Jon, a Iesus bagha azangsi

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Ezi Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diaghava,

¹⁹ egha Ekiam Iesusin azangsighasava aning amada, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

²⁰ Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?’ ”

²¹ Ezi dughiar kamnaghra Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ua dera.

Ezi a duar kuraba batosi, egha gumazir damazir kurar avirim, a me gamima, me ua gari.

²² Kamaghin amizi, Iesus Jonin abuir gumazimningin akam ikara, “Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jonin mikemegh! ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.’* ”

²³ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

²⁴ Ezi Jonin abuir gumazimning uamategha ghuzima, ezi Iesus maghira Jonin gun gumaziba ko amizibav gia ghaze, “Ia tizimin ganasa gumaziba puvatizir danganimin ghue? Ia aminim vair ghurunimin ganasa ghuez ti?”

²⁵ Ti puvati, ezi ia tizimin ganasa ghue? Gumazir kurukazir aghuibagh amizim? Ti puvati, gumazir korotiar ivezir ekiaba itiba aghua egha bizir aghuiba men mikarzibar itima, me atrivibar dipenibar iti.

²⁶ Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazimin ganasa? Are. Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam Jon, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba bar dagh afira.

²⁷ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim

7:22: Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 * **7:22:** (7:22) Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. **7:23:** Ais 61:1, Lu 4:18 **7:24:** Mt 11:7
7:26: Mt 11:9, Lu 1:76 **7:27:** Mal 3:1

migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'

²⁸ Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumaziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira."

²⁹ (Jon gumazamizir aviriba ruava egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin me Iesusin akam baregha, egha fo Godin arazim, a bar guizbangira.

³⁰ Ezi Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

³¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Egh ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsiva, egha akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari?

³² Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei,

'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

³³ Egha Jon, Gumaziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ezi ia ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

³⁴ Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba

isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’

³⁵ Ezi gumazamizir Godin fozim iniziba, me gara fo, Godin fozim a guizbangira bizim.”

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

³⁶ Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Ezi kamaghin an a ko daperagh damasa an dipenimin ghu.

³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamın itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi.

³⁸ Egha a Iesusin dagarimning gin tughav ikia azima, ezi an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arızimın an dagarimning adizava an dagarimningin torava egha borem an dagarimning ginge.

³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kamın ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam a Godin akam inigha izir guizbangira gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim.”

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.” Ezi Saimon ghaze, “Tisa, na mikemegh.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura ada ini egh aning gin a da ikarvaghām. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50 plan dagiaba ini.

⁴² Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aningın tina gumazir kam bar a gifuegham?”

⁴³ Ezi Saimon an akam ikara, “Ki kamaghın nighnisi, gumazir dagiar avırıba inigha ua da ikarvaghan iburazim.” Ezi İesus kamaghın a miġei, “Ni deragha miġei.”

⁴⁴ Egha a ragha amizimın garava kamaghın Saimonın miġei, “Ni amizir kamın gari? Ki nın dipenimın izezima, ni nan dagarimning bagha dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimning ruegha, egha uan dapanir arızimın anedisi.

⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimın a nan dagarimningın tora mamaghıra ikia iza datirikın.

⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge.

⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghın amizi, God an arazir kurar avırıba bar da gin amada. Ki ia miġei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, a kamaghın na gifongezir arazir muziarim ikiam.”

⁴⁸ Ezima İesus amizim miġei, “Nın arazir kuraba, ki da gin amada.”

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghın oregha, maghıra uarira uariv gei, “Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?”

⁵⁰ Ezi İesus kamaghın amizim miġei, “Nın

7:44: Stt 18:4 **7:46:** Sng 23:5 **7:47:** 1 Ti 1:14 **7:48:** Mt 9:2, Mk 2:5, Lu 5:20-21 **7:49:** Mt 9:3, Mk 2:7 **7:50:** Mt 9:22, Mk 5:34, 10:52, Lu 8:48, 17:19, 18:42

nighnizir gavgavim nin akura. Eghti ni navir amirizimin mangi.”

8

Amizir maba Iesusin gin arui

¹ Egha bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kuri. Ezima an gumazir 12 pla uaghan an gin arui.

² Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7 plan duar kuraba aneteghava azenimin ize,

³ Joana ko Susana koma amizir avirir igharaziba uaghan a ko arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi.

Iesus akar isin zuir gumazir witin oviziba akurir akar isin zuim

(Matyu 13:1-9 ko Mak 4:1-9)

⁴ Ezi gumamazir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha izava uari akuvazima, an akar isin zuir kam migei:

⁵ “Azenir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem, wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. Egha a da akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumaziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame.

⁶ Ezima maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi witin kaba ua masingigha ariaghire.

⁷ Ezima witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiaghariki.

⁸ Ezima mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin da vagh-vagha 100pla bar misevegha iti.” An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Jesus manmagh sua akar isin zuibagh ami
(Matyu 13:10-17 ko Mak 4:10-12)*

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamın mingarim baghava an azara.

¹⁰ Ezima a mığia ghaze, “God fofozim ia ganıngizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar mogomeba dagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me mıgei, eghtima gariba me gan fofoghan kogham, ezi uaghan oraziba me akar mingaribagh foghan kogham.”

*Witin akar isin zuimin mingarim
(Matyu 13:18-23 ko Mak 4:13-20)*

¹¹ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Kar akar isin zuir kamın mingarim. Witin ovizim a Godın akam.

¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godın akam baraghiziba, me a baraghizi ezi Satan iza men navir averiabar Godın

akam batoke, eghtima me nighnizir gavgavim God damuan koghti God ua me inian kogham.

¹³ Ezima dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati gumazamizir akam baregha bar akongeziba, egha me biba itir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezima osimtizibar dughiam me God ataki.

¹⁴ Ezima witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min ti. Egh me deragha tuavimin zuima nivafizibar agoroger osimtiziba, ko dagiar nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamın bizir ganganir agorogeba, me isima me dar aven ikia egha misevir puvati.

¹⁵ Ezima witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir akar aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha adar suira egha gavgavigha ikia, men dagher aghuiba otifi.”

Gumazitam avir angazangarim minemin aven anetizir puvati

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha egha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. Egh an a isiva dakozim gisirarama anefagham, eghtima tina aven iziva angazangarimin ganam.

¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

18 Ezi kamaghin amizima ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham.”

*Tinara a Iesusin amebam koma doziba?
(Matyu 12:46-50 ko Mak 3:31-35)*

19 Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganas a izi. Ezi gumazamiziba bar anakufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura.

20 Ezi mav Iesus migia ghaze, “Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia, egha nin ganas a.”

21 Ezima an an akam ikara, “Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba.”

*Iesus migeima aminir ekiam areme
(Matyu 8:23-27 ko Mak 4:35-41)*

22 Ezi dughiar mam Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Aria e dipamin vongin mangam.” Eghava me botin ghuavanega egha vongin zui.

23 Egha me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezima aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin me osimtizer ekiamin aven iti.

24 Egha suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavighava aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei.

8:18: Mt 13:12, 25:29, Lu 19:26 **8:21:** Lu 6:47, 11:28, Jo 14:21

8:23: Mt 8:24, Mk 4:37 **8:24:** Mt 8:25, Mk 4:38

Ezima aminim ko dipam aremegha amiraghavira iti.

²⁵ Ezima a uan suren gumaziba kamaghin men azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsis, “Gumazir kam, a tina? A migeima aminim ko dipam, an akam barasi.”

*Iesus gumazir mamın duar kuraba batoke
(Matyu 8:28-34 ko Mak 5:1-20)*

²⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, Galilin dipamin vongin.

²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiar kamın itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatighava dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti.

²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, egha an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava ara ghua gumaziba itir puvatizi naghin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin bar pin itimin otarim? Ezi ki nin azangsis ni arazir kuratam na damuam marki!”

³⁰ Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven ghuz. Ezi a kamaghin migei, “Aviriba.”

³¹ Ezima duar kuraba Iesus kamaghin a gaghoravira iti, “Ni e batoegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamın mangan marki.”

³² Dughiar kam dar bizir ekiar maba mighsiar miriamın roghira ikiava api. Ezima duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatightima e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezima a me ataghizima me zui.

³³ Ezi duar kuraba gumazim ateghava azenan izeghava dabar aven ghue. Ezima dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire.

³⁴ Ezima dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizima, me ara ghuava nguibar ekiamın bizir kabar gun migeima nguibar azenan roghira itiba sarama orasi.

³⁵ Ezima gumamaziba ganasa izi, bizir tizim-rama oto? Egha me Iesus bagha iza, egha garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusın dagarımın mın aperaghav iti. A korotiaba aghuizima an nighnizimra uam an izes. Kamaghin me atiatingi.

³⁶ Ezi ikia bizir kamın ganizir darasi gumaziba ko amizibagh eghari, me eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumamazizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatiava, egha Iesusın azangsisi, “Ni e ategh danganir igharazimın mangi.” Ezi a botin ghuavanabogha uamategha zui.

³⁸ Ezima duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusın azangsigha uaghan an gin mangasa, ezi

Jesus anemadagha, a miġia ghaze,

³⁹ “Ni uamategh uan nguibam in mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua egha nguibam garuava Jesus a gamizir biziba bar dar gun miġei.

Jesus aremezir guivir mam gamizima a ua dikafi Egha amizir an korotiam in suirazim gamizima a ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Mak 5:21-43)

⁴⁰ Egha Jesus uamategha Galilin dipam in vong in izezima gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti.

⁴¹⁻⁴² Ezima gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko miġeir dipenim in gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12 plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamagh in a iza Jesus in dagaribar apengan iri. Egha uan dipenim in mangasa Jesus gakaghori. Ezi Jesus ghuavira itima maburan avirim bar anekuvagha anedughadusi.*

⁴³ Ezima amizir 12 plan azenim in ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam a damightima a deraghan kogham. Ezi a men tong in zui.

⁴⁴ Egha a Jesus in gin izava an korotiar avizim in suira, egha zuamira an ghuzir arimariam dutugha ghu.

⁴⁵ Ezi Jesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha Pita ghaze, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi.”

* **8:41-42:** (8:42) An guivir vamira, a 12 plan azenibar boroghira ghu, kamagh in amizi e ghaze, an azenir 12 plan boroghira ghu.

8:44: Mt 9:20, Mk 5:28

46 Ezi Iesus ghaze, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.”

47 Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Eghava atiatim sara iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha a gumaziba ko amizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa.

48 Ezi Iesus a migia ghaze, “Nan guivim, ni nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Navir amirizimin mangi.”

49 Egha Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim, Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha a Jairus migei, “Nin guivim areme. Eghti ni tisa ua ingangarim a daningan marki.”

50 Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki eghtima nin guivim ua deragham.”

51 Eghava a Jairusin dipenimin otogha, egha a ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, kerara a ko aven mangam, Pita, Jon, ko Jems koma guivimin amebam koma afeziam.

52 Dughiar kam gumazamiziba bar uan evaribav misogha azia iti. Ezi Iesus me migia ghaze, “Azir akam atakigh. Guivim aremezi puvati. An akui.”

53 Me fo, guivim aremezi, kamaghin me an ingaravati.

⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha egha migia ghaze, “Nan borim, ni dikafigh!”

⁵⁵ Ezima an duam uamategha izezima a zuamira dikavigha tu. Ezima Iesus me migia ghaze, “Ia daghetam a daningh.”

⁵⁶ Ezi an amebam koma afeziam bar aguaghfa. Ezima a kamaghin migia aning abira, bizir otozir kam gua gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12 pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15 ko Mak 6:7-13)

¹ Egha Iesus 12 plan suren gumazibar diaghava me akuvaghava, egha gavgavim koma gavgavir duar kuraba batogham koma arimariaba agivamim sara me ganingi.

² Egha me amadagha ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kunigh, egh gumazibar arimariabar akirtima me ua deragham.

³ Egha a me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, koma siotin ia gin daghuamin tam inian marki.

⁴ Eghti dipenir ia aven zuir manam, anarira iki, mangiva nguibar kam ategh mangi.

⁵ Eghtima gumaziba ia gifueghan koghtima, dughiar ia men nguibam ataghraghamim, ia uan

8:54: Lu 7:14, Jo 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51

dagaribar mîneziba apîsigh, eghtîma me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir pu.”*

⁶ Ezîma Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, akar aghuim akurava egha arimariar gumazibar kirima me ghuamazi.

*Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2 ko Mak 6:14-16)*

⁷⁻⁸ Ezî Herot, gavmanîn dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizîma da ghuavîra iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezî marazi ghaze, Elaija oto, maba ghaze, Godîn akam inigha izir gumazir mam fomîra ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghîn amizîma Herot bar niĝhnîzir avîribagh ami.

⁹ Egha Herot kamaghîn miĝei, “Kî Jonîn firim atu. Tina, bizir kabagh amîma me dar gun miĝei?” Egha a Iesusin ganasa.

*Iesus dagheba 5,000în gumazibagh anîdi
(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Jon 6:1-13)*

¹⁰ Ezîma Iesusin aposelba uamategha izeghava, bizir me amizibar gun a miĝei. Ezîma a me inigha me uarîra nguibar mam an ziam Betsaidan ghue.

¹¹ Ezî gumazir bizir avîrim a gifoghava egha an ĝîn zui. Ezî Iesus me gifueghava me isava, God Bizibagh Ativamin Dughiamîn gun me miĝiava, eghava gumaziba ko amizibar arimariabar akîri.

* **9:5:** (9:5) Judabar arazim kara, nî me baraghan koghtîma, me nîn sagh, uan dagarir asuaba mîneziba apîzîghîva nî ategh igharagh mangam. Ezî en arazim kamakîn, kî nî mikîmtî nî na baraghan koghtî, kî apem apîrîgh uan tuavim gîghuvagh, egh suam, kî nîn sagham. **9:6:** Mk 6:12 **9:7-8:** Mt 16:14, Mk 8:28, Lu 9:19 **9:9:** Lu 23:8

¹² Bar guaratizimin Iesusin 12 plan aposelba a bagha izeghava a miġei, “E gumaziba itir puvatizir danganimin iti. Egh, ni gumamaziziba me amadaghti me mangi danganir kamın itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, egh dagheba koma dakuamin danganiba buri.”

¹³ Ezi Iesus men akam ikara, “Ia uari daghetaba me daningigh.” Ezima me kamaghın miġei, “E bar bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuningra iti. Egh e ua mangi gumazir avirir kam bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar oteveg-ham.”

¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghın ghu.) Ezima Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “Ia me mikintima me 5 pla ten, 5 pla tenin, okuruabar dapighiri.”

¹⁵ Suren gumaziba kamaghıram amizima, gumamaziziba bar apia.

¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuning inigha kogha overiamın garava Afeziar Ekiam minabagha, egha bretba ko osirimning apirighava gumaziba ko amizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi.

¹⁷ Ezima gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12 plan akırabagh aghuizima da bar izefe.

*Pita Iesusin gun miġia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19 ko Mak 8:27-29)*

18 Dughiar mamın İesus uabıra Afeziam ko mişema, an suren gumaziba a ko itima, ezima a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

19 Ezima me an akam ikara, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezima marazi ghaze, Godın akam inigha izir gumazir fomıra itir mam aremegha ua dikafi.”

20 Ezima İesus azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?” Ezi Pita an akam ikara, “Ni Godın Kraıs, God Uam E İniasa Mişevzir Gumazim.”

*İesus ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 16:20-28 ko Mak 8:30-9:1)*

21 Ezi İesus mişirigiar gavgavim suren gumaziba ganıga ghaze, ia nan gun tav mikıman marki.

22 Egha kamaghın mişei, “Gumazibar Otarım bar mişazir ekiaba koma osımtıziba iniam. Eghtıma gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazıbagh fozir gumaziba, me an aghuaghıva a mişueghtıma an aremegham. Egh dughiar mişezimın a ua dikavigham.”

23 Egha a bar moghıra me mişei, “Gumazıtım nan gın izisi, a ifongezir bizıba gın amadagh uan temer ıghuvım zurara a gısağhpugh nan gın izi.

24 Gumazir manam uan ikirimirim suiraghınişnişti, an ikirimirim gıvaghım. Eghtı gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghıva, uan ikirimirim iniam.

9:18: Mt 16:13, Mk 8:27 **9:19:** Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8

9:20: Mt 16:15-16, Mk 8:29, Jo 6:68-69 **9:22:** Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:44, 18:32-33 **9:23:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 14:27 **9:24:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25

25 Gumazitam nguazimın itir biziba bar da iniva, egh a gın oveghti, bizir kaba manmaghın an akuragham? Bar puvati.

26 Tina nan ziam ko nan akar aghuimın gun mikıman aghumsıghti gın Gumazibar Otarim uan afeziamın boroghın ikeghıva an Godın damazimın zuezir enselba koma Godın angazangarim sara izighırıva, uaghan men aghumsıgham.

27 Kı guizbangıra ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikıvıra iki gantıma, God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham.”

Iesusın mikarzim igharagha gari

(Matyu 17:1-13 ko Mak 9:2-13)

28 Ezi Iesus bizir kabav kemezi, 8 plan dughiaba gıvazıma, a gın Pita, Jon, koma Jems inıgha me a ko ghua, God ko mikımasa mıghsıar mamın pın ghu.

29 Ezıma a God ko migeıma, an guamın gan-ganim ragha igharagha gari. Ezıma an korotiaba bar ghurghurıghava egha onımarımın mın taghtasi.

30 Gumazir pumuning, Moses koma Elaija,

31 aning Afeziar Ekiamın angazangarımın aven ikiava, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghragham koma bizir a Jerusalemın damuamin bizıbav gei.

32 Pita uan namakamning ko dakuasava ami, egha me oseghava, egha Iesusın angazangarir

9:25: Mt 16:26, Mk 8:36 **9:26:** Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 **9:31:** Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33 **9:32:** Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18

gavgavimîn ganigha egha uaghan gumazir pumuningîn gari, aning a ko tughav iti.†

³³ Ezîma gumazimning ane ataghrazîma Pita kamaghîn Iesus miğei, “Tîsa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko miğezimîn ingaram. Nî bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam miğiava a uabi miğiriğiar a miğemezîr kam giğozîr puvati.)

³⁴ A miğiavîra itîma, ghuariar mam otogha me avara, ezîma me ghuariamîn aven ghuava bar atiatingî.

³⁵ Ezî tiarîr mam ghuariamîn tongîn otogha kamaghîn miğia ghaze, “Kar nan Otarîm, kî a ginaba. Ia anarîram oragh!”

³⁶ Ezîma tiarîr kam miğemegha giğvazîma me Iesusîn garîma a uabîra iti. Ezîma Iesusîn suren gumazîba bizîr me ganîzim me an gun gumazîtam miğemezîr puvati.

Otarîr mam, duar kuram a gapazazîma Iesus a batoke

(Matyu 17:14-23 ko Mak 9:14-32)

³⁷ Egha me amîmîzaraghîn miğhsîam ategha izağhirîma gumazamîzîr avîrim a bato.

³⁸ Ezî gumazîr mam men torîmîn ikîa dei, “Tîsa, kî nî gakaghori, nan otarîr bar vamîra iti, kamaghîn nî an ganîgh.

³⁹ Duar kuram an aven ikîava a gamîma a zuamîra ara dei. Egha anekurîma a nguazîm gira puv nîsi. Ezîma pupuvîba an akamîn otîfi. Duar

† **9:32:** (9:32) Bizîr otozîr kam ti dîmagarîmîn oto. **9:35:** Aîs 42:1, Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22

kurar kam dughiar mabar an ikiava bar pazava a gamuava, egha anetaghrazir puvati.

⁴⁰ Ki a batoghasa nin suren gumazibagh ak-aghori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghin ikara, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghin ia ko ikiava egha ian osımtiziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.”

⁴² Ezıma otarim izavıra itima, duar kuram an ekunizıma a nguazim girıghava uam aguava egha puv nısi. Ezıma Iesus duar kuram a batoghezıma a borim ataghizıma a dera. Ezi Iesus a isava uam an afezıam ganıngi.

⁴³ Ezıma gumazamiziba bar Godın gavgavımın ganıgha egha dıgavir kuram gami.

Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizıma, a uan suren gumazıbav gei,

⁴⁴ “İa deraghvıra na baraghtıma, ki bizıtam ia mikımasa. Me Gumazıbar Otarım ısıva gumazır kurabar dafarım darıgham.”

⁴⁵ Ezıma me mıgırıgıar kamın mıngarım gıfızır puvati. A men modo, ezi kamaghın amızıma me a gıfızır puvati. Egha an azangıghan atıatingi.

*Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5 ko Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Ezıma Iesusın suren gumazıba uarıra uari adoghadogha egha ghaze, tina men dapanımın ikiam.

⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fo, egha a borim inizima an an min tughav iti.

⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

*Tina ian apanim gamir pu, a iananav
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a iananav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Jesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın zui

(Sapta 9:51-19:28)

Samarian gumaziba Iesus nguibamin izan me an aghua

⁵¹ Ezima God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemın mangasa nighnizim gamigha iti.

⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba aman-gizima me akam inigha faragha ghue. Me Samar-ian nguibar mamın a bagha bizibar akirasa ghue.

9:48: Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:49:**
Nam 11:28, Mk 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:51:** Mk 10:32,
16:19

53 Ezıma gumazamizir nguibar kamın itiba fo, İesus Jerusalemın zui, kamaghın amizıma me İesus inian aghua.‡

54 Ezıma suren gumazimning, Jems koma Jon bizir kabar ganıgha, egha an azara, “Ekiam, ni ifueghtıma e Godın Nguıbamın itir avim bagh di-
aghtıma a izıghrıva gumazıbar isıgham.”

55 Ezıma İesus raghava aningın atari.

56 Egha me nguibar ıgharazımın ghue.

*İesusın gın mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)*

57 Ezi İesus uan suren gumazıba ko tuavımın zuıma, gumazır mam İesus mıgei, “Nguıbar manam ni an zui, ki nın gın mangam.”

58 Ezi İesus a mıgıa ghaze, “Afiar atiaba nguazır torıbar itıma, kuarazıba mıkonıbar itı, ezi Gumazıbar Otarım danganır dakuamıba puvati.”

59 Egha İesus gumazır ıgharazım mıgei, “Nan gın izi.” Ezıma gumazım an akam ikara, “Ekiam, ni faragh na amamangatıghtıma, ki mangı uan afezıam mozım dafaka.”

60 Ezi İesus a mıgei, “Markı. Gumazır ovengezıba uari uan gumazır kuabar afi. Egh ni mangıva God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akam akunam.”

9:53: Jo 4:9 ‡ **9:53:** (9:53) Samarian gumazamizıba, me Gerasen Mıghsıamin uari akıva God bagha ofa gamua Godın zıam fe. Ezi Judaba Jerusalemın nguıbamın ghuava ofa gamua Godın zıam fe. Ni Jon 4:20ın gan. Samarian gumazamizıba ghaze, Judaba deravıra Ekıamın zıam fer arazımın gın zuir puvati. Kamaghın, me dughıar kam İesusın akırvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16

⁶¹ Ezima ua gumazir mam Iesus miġei, “Ekiam, ki nin ġin mangam. Egh ni faragh nan amaman-gatightima ki mangiva uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikara, “Tav itazim kuazagh egh a ġin ganan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham.”

10

Iesus 72 plan gumaziba amangizi me ghua an ingangarim gami

¹ Egha bizir kabar ġin Ekiam 72 plan gumazir igharaziba misevegha egha pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba koma danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*

² Egha a kamaghin me miġei, “Dagher bar avirim anigha ġivagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin, ia azenir kam in ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.

³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiarbar torimin iti moghin ia amadazi ia zui.

⁴ Eghiva dagiaba azuir mitarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia ikaraghan marki.

9:61: 1 Kin 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7 * **10:1:** (10:1) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1 in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29

⁵ “Eghıva ia dipenitamın aven mangı egh faragh kamaghın mikım suam, navir amirizim ia ko iti.

⁶ Eghtı gumazir navir amirizim kagh ikıti, ia navir amirizim an iki. puvatıghtıma ian navir amirizim ua ia bagh izegham.

⁷ E fo, ingangarir gumazim uan ivezim isi, kamaghın ia dipenir kamın aven iki, dagheba ko dipar tızir me ia ganıdiba, ia dar ami. Eghıva dipenir mamın ikegh mamın mangan marki.

⁸ “Eghıva ia nguıbar ekiamın aven mangıghtıma me ia inıgh, egh me tızim ia ganıngi, ia puram anemi.

⁹ Egh ia arımariar itibar amıghtıma da deraghtıma, kamaghın me mikemegh, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghıra ize.

¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguıbar ekiatamın aven mangıtıma, me ia inıghan koghtıma, tuavir dozıbar aven mangı egh mikım suam, ‘Ian nguıbar ekiamın nguazıba en dagarıbar poghezi, e a da dısi, eghtı ia kamaghın ganıgh fogh suam, ia amızir arızir kam, a derızir puvatı.’

¹² Ezi ki ia mıgei, Godın Kotın Dughiamın, osımtızir nguıbar kam inıamım, an osımtızir Sodomın nguıbam inıamım gafıragham.”

Gumamazir navim girazir puvatızıba bar kuvıgham

(Matyu 11:20-24)

¹³ Egha İesus ghua mıgıa uan 72 plan gumazıbav gei, “İa Korasının nguıbamın itir gumamazıbıba,

10:7: Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27

10:10-11: Ap 13:51 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4

iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamın itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairın nguibam ko Saidonın nguibamın ghua, mirakelin ki amiziba men tongın dagh amighai, Tair ko Saidonın itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava agura, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

¹⁴ Godın Kotın Dughiamın, osımtızir ia iniamim, an osımtızir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

¹⁵ Ezi ia Kaperneamın nguibamın itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godın Nguibamın ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helın avimın magıram.

¹⁶ “Tina ia barasi uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72 plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezıma 72 plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghın mıgei, “Ekiam, e nın ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

¹⁸ Ezi a me ikara, “Ki Satanın garima a ira onımarımın mın Godın nguibamın tagha gifa.

¹⁹ Ezıma ki gavgavim ia ganigha gifa eghti ia kuruziba ko tuighiakaba gisin daruva da dikıva, egh uan apanibar gavgavim a gıvaghıam. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham.

10:15: Ais 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5

²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim gakongan marki. Ian ziaba Godin Nguibamin aven osirizir bizim baghiva akong.”

*Iesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27 ko 13:16-17)*

²¹ Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongeghava migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²² Egha Iesus ua kamagh migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.”

²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba dar gari, kamaghin ia bar akongegh!”

Samaritan gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mam Judan arazibagh fozir gumazir mam dikavighava Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikara, “Akar manam Moses Osirizir Arazimin akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?”

²⁷ Ezi an a ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uaghan bar uan gavgavim ko uaghan bar uan nighnizimin, uan God gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

²⁸ Ezi Iesus an akam ikara, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹ Ezi a gumazibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

³⁰ Ezima Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba sueghava, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti.

³¹ Ezima ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghra an gara a gitagha zui.

³³ Ezima Samarian gumazir mam, iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi.

10:25: Mt 19:16, Lu 18:18 **10:27:** Wkp 19:18, Lo 6:5 **10:28:** Wkp 18:5, Neh 9:29, Ese 20:11-13, Ro 10:5, Ga 3:12 **10:29:** Lu 16:15 **10:33:** Jo 4:9

³⁴ Egha an a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha egha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, egha a inigha ghua daguir dipenir mamın aven ghugha egha deravıram a gami.

³⁵ Egha amımızaraghan a dagıar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Deragh an gan eghtı dughiar kı uamategham, kı izı bizir tızir nı uam a gamızıba kı da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mıkezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazımın namakam?”

³⁷ Ezi Judan arazıbagh fozir gumazim a ikara, “Gumazir an apangkuvizim.” Ezi İesus a mıgıa ghaze, “Nı mangıva kamaghıra damu.”

Iesus Maria ko Martan dipenimın iti

³⁸ Eghava İesus uan suren gumazıba ko tuavımın izavıra ikiava egha nguıbamın oto. Ezi amızir mam, an zıam Marta an dıazıma an an dipenimın ghu.

³⁹ Ezi an afumımın zıam Maria. A İesusın dagarımın boroghıra aperaghav ikiava a barazıma a mıgeı.

⁴⁰ Ezi Marta ingangarır avırım an nıghnızımın izı, ezi an osımtızım sara dagher me damamıbagh amı. Egha a İesus bagha ıza egha an azara, “Ekıam, nan afumım na ataghızıma kı uabıra ingangarıbagh amı, ezi nı na gınıghnisi, o? A mıkemeghtıma a nan akuragh!”

⁴¹ Ezi Ekiam a ikara, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha egha da bagha muriam ni dighori.

⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam gumazitam a dama a iningham kogham.”

11

*Iesus God ko migeir arazibar men sure gami
(Matyu 6:9-15 ko 7:7-11)*

¹ Dughiar mam Iesus danganir mamın ikia God ko migei. Egha a givazima, an suren gumazir mam a migei, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi moghin.”

² Egha Iesus kamaghın me migei, “Ni God ko mikimiva, kamaghın mikim:

‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ Ni dughiaba meng en dagheba vaghvagh e daning,
dughiar zurara apir dagheba e daningh.

⁴ Ezi tina arazir kurabar e gami, e men arazir kuraba gin amadi.

Kamaghın amizi, ni en arazir kuraba gin amadagh.

Egh e ateghti, e osimtızibar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damighan kogham.’ ”

⁵⁻⁶ Ezi ma Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva, egh kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh. Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’

⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir pu, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian, an aghuagha egha dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Eghti gumazir itiam gafughagham, God a bagh akuigham.

¹¹ “Egh ian boritam uan afeziam osiriba bagha an azangsihtima, eghti a kuruzitam a danigam, o?”

¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsihtima, a tuighakam a danigam, o?”

11:8: Lu 18:1, 18:5

11:9: Mt 7:7, Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22

11:11: Mt 7:9-10

13 Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anıdı. Egha ia kamagh deraghvıra fogh, guizbangıra ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvıra uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

*Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30 ko Mak 3:20-27)*

14 Ezi Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim a batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezima gumazamiziba digavir kuram gami.

15 Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

16 Ezi marazi Iesus basamasa egha ghaze, “Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damighti, an overiamin ikegh izighriti, e an ganigh fogham.”

17 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha me migei, “Kantrin tamın gumaziba uari tuiragh uari uariv soghıva egh men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamıran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham.

18 Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghın amizi, ki ian azaragha ghaze, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghın tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam?

19 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghın, tina ian adarazir

11:15: Mt 9:34, 10:25, 12:24 * **11:15:** (11:15) Satanin ziar mamra kara, Belsebul. **11:16:** Mt 12:38, 16:1, Mk 8:11 **11:17:** Mt 12:25, Mk 3:24, Jo 2:25

akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

²⁰ Eghti ki Godin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

²¹ Eghti gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam.

²² Eghti gumazitam bar gavgavigh a gafiragh a ko uaning misogh, egh a gafiragh, egh an midorozir bizir a gami a gavgavigha ikia misoziba inigh, mangi da tuiragh a da isi gumazir igharazibar aningam.

²³ Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.”

*Duar kuram uamategha ize
(Matyu 12:43-45)*

²⁴ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar ikuratam gumazitam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’

²⁵ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti.

²⁶ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men

aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

²⁷ Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizim gumazamizibar torimın ikia dia miği, “Amizir kam ni bategha oteba ni ganidi, a bar akongegh.”

²⁸ Ezi Iesus a ikara, “Ezi tina nan Afeziamın akam baragha egha an gin zui, a bar akongegh.”

Mirakelin azangsizim

(Matyu 12:38-42 ko Mak 8:12)

²⁹ Ezima gumazamiziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me miği, “Datirighin itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamim bagha azangsisi. Eghti ki arazitam me danigan kogham. God Jona gamizir arazimın min, me arazir kamın ganam.

³⁰ Kamaghin amizi, Jona nguibar ekiam, Niniven gumazamiziba arazim men aka, ezi kamaghira Gumazibar Otirim datirighin itir gumazamiziba arazim men akagham.

³¹ Fomira Seban Amizir Atrivimın nguazir kamın saghon ikegha Solomonın fofozir aghuimın akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumazamiziba Godın Kotiamın Tuivamin Dughiamın, Seban Amizir Atrivim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.

11:27: Lu 1:28, 1:42, 1:48

11:28: Mt 7:21, Lu 8:15, 8:21, Je 1:25

11:29: Mt 16:4, Mk 8:12

11:30: Jna 1:17, 2:10, 3:4

11:31: 1

Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12

³² Eghti Godin Kotin Dughiamin, Nineven gumamaziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

*Nin damazimning mikarzimın angazangarım
(Matyu 5:15 ko 6:22-23)*

³³ Ezi Iesus ghua kamaghin migei, “Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a isava itarir ekiamin aven amadazi pu. Puvati, anesi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimın ganam.

³⁴ Damaziba, da lamın min namnamın angazangarimın min iti. Egha damazim derazi, nin namnam angazangarım bar a gizifa. Eghti nin damazim ikuvightima, nin namnam, mitatem anevaragham.†

³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, angazangarir nin itim, mitarmem an epazagham.

³⁶ Kamaghin amizi, angazangarım bar nin mikarzim gizivaghti, eghti mitarmem tong an epazaghan koghti, nin mikarzim bar angazangarimın ikiam, mati lamın angazangarım ni gisirazi moghin.”

*Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba,
arazir kurabagh ami*

(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 20:45-47)

11:32: Jna 3:5 **11:33:** Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:34:** Mt 6:22

† **11:34:** (11:34) Israelba kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarım puvatighti, me suam ni akurvazir puvati.

³⁷ Ezi Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasava an gighamizima, ezi Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera.

³⁸ Ezi Farisi garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Farisiba, ia kapba ko itariba azenan da rua da zue, ezi ian aven navir averiaba bar kufi. Okimakiam koma arazir kuraba, ia dagh ami.

⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari?

⁴¹ Eghti ia bizir itaribar aven itiba isiva gumazir onganaraziba me daning, eghti biziba bar ian zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia uan azenibar itir zuravariba tongira da tuiragh, egh akuaba isi God daning. Egha ia Godin arazir aghuim ko a gifongezir arazim ataghrasi. Egha ia arazir kabar amuasa gavgavigh, egh uaghan arazir maba ataghraghan kogham. Kamaghin amizi ia bar kuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko migeir dipenibar dabirabir danganir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiaba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan koghamibar min iti. Eghti gumaziba me gisin

11:37: Lu 7:36, 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27

daruam. Egh Godin damazimin zueghan kogham. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam a ikara, “Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikara, “Ezi ia Judan arazibagh fozir gumaziba, ia gumazamiziba osimtiziba me garizima me da ateran ibura. Ezima ia uari, uan dafaribar men akuragh bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, ia bar kuvigham!”

⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozibagh ariki. Kamaghin amizi ia bar ikuvigham!

⁴⁸ Ezi ia arazir kam gumazibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi da ariaghire, ezi ia me bagha mozibagh ami.

⁴⁹ Bizir kam bagha, Godin fofozim kamaghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima, me arighiram. Eghtima igharaziba, me arazir kurabar me damuam!’

⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghira, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darasi, men ivezim iniam.

⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin tugha iza Sekaraian dughiam.

Gumazir kam, Sekaraia, me ofan danganim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba Godin fozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvati. Egha aven mangamin gumazibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghrazima, Judan arazibagh fozir gumaziba koma Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami.

⁵⁴ Egha an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan (Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kamın gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghughava a gamizima a bar buiz moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham.

² Bizir tizir mongeziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumaziba dagh fogham.

³ Ezi bizir ia aminir birimin mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezima bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha

dipenir averiabar uariv kemeziba, me dipenibagh isin tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating
(Matyu 10:28-31)

⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Egh me gin ua bizitam damighan kogham.

⁵ Ezi, tinarama ia an atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating.

⁶ Ezi ia fo, gumazim kuarazir dozir 5 pla 2 toearama dagh ivese. Ezi God men tav bakinighnizir puvati.

⁷ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekefe, egha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham
(Matyu 10:32-33 ko 12:32 ko 10:19-20)

⁸ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.

⁹ Eghti gumazitam gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan

12:4: Ais 51:7, Jer 1:8, Mt 10:28, Jo 15:14-15 **12:5:** Hi 10:35

12:7: Lu 12:24, 21:18, Ap 27:34 **12:8:** Lu 15:10 **12:9:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12, 1 Jo 2:23

Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.

¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham.

¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egh gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?

¹² Dughiar kamra Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

¹⁴ Ezi Iesus a ikara, “Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa, na misefe?”

¹⁵ Egha a me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati.”

¹⁶ Eghava an akar isin zuir kamın me migei, “Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi.

17 Ezi a kamaghin uabi ginighnisi, 'Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati.'

18 "Egha a ghaze, 'Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham.

19 Egh ki uabira uabi mikimam, "Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam."'

20 "Ezi God a migia ghaze, 'Ni gumazir onganim. Dimagarir kamra nin ikirimirim ki a inighti, naremegham. Eghti tina ni ua bagh arighizir bizir kabanagh iniam?"

21 "Ezi tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimningin onganarazibar amuti, bizir kam a bativam."

*Nighnizir aviribar amuan marki
(Matyu 6:25-34)*

22 Egha Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, "Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnigh, egh kamaghin azangan marki, e dagher manatam ramam, o e dipar manatam ramam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan nivafizim avam?"

23 Gumazimin ikirimirim, a daghebagh afira, ezi gumazimin namnam inibagh afira.

24 Ia kotkotbar gan. Me dagheba opari puvatighava dagh eghuvir puvati, me dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian dabirabim bar kuarazibagh afira.

25 Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

26 Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnizir aviribagh ami?

27 “Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba itima an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati.

28 E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumazamizir nighnizir gavgavir muziarim itiba!

29 Egh ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki.

30 Nguazir kamın gumaziba bizir kaba puv dagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam.

31 Eghti ia faragh God atightima, a ian Atrivimin ikitima, ia an gin mangi. Eghti, a bizir kaba ia daningam.”

*Bizir aghuiba akumakuir arazim
(Matyu 6:19-21)*

³² Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia sipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatingan marki.

³³ Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumazir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighorighiran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham.

³⁴ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia in-garamin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi, mam-aghira iki.

³⁶ Egh mati gumazim uan otarim amir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughti me zuamiram a bagh tiam kuigham.

12:32: Mt 25:34, Lu 22:29, MAA 1:6 **12:33:** Mt 19:21, Lu 18:22, Ap 2:45, 4:34 **12:35:** Kis 12:11, Mt 25:1-13, Ef 6:14, 1 Pi 1:13 **12:36:** Mk 13:34-36, 1 Pi 1:13

³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba, me daningsi, uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam.

³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titim a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham.

³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamın erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikara, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

⁴⁴ Ezi ki guizbangıra ia miği, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightıma, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikıva an biziba bar dar ganam.

⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabıra uabi mikımam, ‘Nan gumazir ekiam dughiar rurımın ikegh izam.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghıva, damıva, wainın dipabar amıva dapanim onanigham.

⁴⁶ Eghtı an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatızımın, an otogham. A dughiar a fozir puvatızımın uamategham. Eghtıma an ekiam bar anerghorarıghıva a inıghıva gumazir God gıfozir puvatıziba ko anetıgham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an ekiam bizir tızim damuasava a mikeme, ezıma an a gamızir puvatı. Eghtı an ekiam dughiar avırıbar a ifozoregham.

⁴⁸ Eghtı ingangarir gumazim an ekiam ifongezir arazıbagh fozir puvatıghıva, egh a uabi mısoghamin arazıbar amutı, an ekiam dughiar avırıbar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir avırıba ini, a ua bizir avırıba God danıngam. Ezıma tina God bizir avırıba an dafarım garıki, God uam a dam avırıba inısıva an azangsıgham.”

*Jesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge.

⁵⁰ Ki tighar rurir mam a iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin ki bar osemi, mangi dughiar kam otogham!

⁵¹ Ni ghaze, ki navir amirizim inigha nguazir kam in izi? puvati, ki ia miġei, ki gumazamiziba abighasa ize.

⁵² Datirighin tugh mangi 5 plan amuiroghboriba dipenir tam in ikiv uari tuiragham, 3 pla pumuningin apanim in ikiam, eghti, pumuning 3 plan apanim in ikiam.

⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarim in apanim in ikiam, eghti otarim uan afeziam in apanim in ikiam. Amebam uan guivim in apanim in ikiam, eghti guivim uan amebam in apanim in ikiam. Otarim in amuim uan pam in amebam in apanim in ikiam, eghti, otarim in amebam uan otarim in amuim in apanim in ikiam.”

*Jesus dughiar otivamibar gun miġei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghtima a izam.

⁵⁵ Egh Sainain aminim vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham.

⁵⁶ Ifavarir gumaziba! Ia overiam ko nguazimin otivamin bizibar gun mikimasa fo. Manmaghin amizi, ia datirighin otivamin bizibagh fozir puvati?”

Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim ko akabar kirigh

(Matyu 5:25-26)

⁵⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera.

⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polis in dafarim datightima polis ni isi kalabuziam datigham.

⁵⁹ Ki ni migei, ni azenim girighan kogham, kamaghira iki mangi ni ivezim bar anetigh azenim giram.”

13

Gumaziba navibagh iraghan kogh arimighregham

¹ Ezi dughiar kam in gumazir maba ikiava Galilin gumazibar gun Iesus migei, Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere.

² Ezi Iesus men akam ikara, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia

ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira?

³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Egh ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.

⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18 plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumaziba men arazir kurabagh afira?

⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ezi ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.”

⁶ Ezi Iesus akar isin zuir kamın me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anekaragha egha ghuava oviziba bagha an gara tamın apizir puvati.

⁷ Egha a wainin azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3 plan azenibar arua izava fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmagh sua a puram aghui?’

⁸ “Ezima a kamaghin a migei, ‘Ekiam anetegtima, an azenir tam uam an ikitima, ki an povimin nguaziba a darightima a dagher aghuiba iniam.

⁹ An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima ni na mikemegtima ki an okegham.’”

Jesus amizir akarir kuram akarizi, a ua dera

¹⁰ Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mamın sure gami.

11 Ezi ma amizir mam 18 plan azenimın duar kuram an akırgharim gamizıma an aviraghavıra ikiava bar uabi aminava avenge.

12 Ezi İesus an apıghava an diazıma an ada zuıma, a kamaghın a mıgei, “Amizim, nın arımarıam nı ataki.”

13 Egha uan dafarımning a gısın atızıma, a zuamıra uabi aminegha tughu, Godın zıam fe.

14 İesus Sabatın amizim akırızıma a dera, ezi bizir kam bagha God ko mıgeir dıpenimın garır gumazim atarava, egha a kamaghın gumazamizııav gei, “İngangarır dughıar 6 pla itı, egh ia dughıar kabar izıtıma, a ian arımarıaba akıram. Egh Sabatın dughıamın ia izan markı.”

15 Ezi Ekıam an akam ikara, “İa uarıra uarı gıfarır gumazıba! İan tav Sabatın dughıamın uan bulmakau o donkı fıırıgha a inıgha ghua dıpatam a ganıdır puvatı?”

16 Kamaghın amızı, amızır kam an Abrahamın ovavım, Satan 18 plan azenır kabar a ike. Ezi kamaghın amızıma kı Sabatın dughıamın a fıırıghtı a deragham.”

17 Egha a kamaghın mıkememizıma, an apanıba bar moghıra aghumsıki. Ezıma gumazıba ko amızııba an amızır bizır aghuıbar gara bar akonge.

*Mastetın ovızır akar ısın zuım
(Matyu 13:31-32 ko Mak 4:30-32)*

18 Egha İesus gumazamızıbar azara, “God Bizııbagh Atıvamın Dughıam manmaghın garı? Ezi kı akar ısın zuır manamın a mıkımam?”

13:13: Mk 16:18, Ap 9:17
12:10, Mk 3:2, Lu 6:7, Jo 5:16

13:14: Kis 20:9-10, Lo 5:13-14, Mt
13:15: Lu 14:5 13:16: Lu 19:9

19 A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezima kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

*Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)*

20 Eghava Iesus ua gumamazibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam?”

21 A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

*Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14 ko 7:21-23)*

22 Egha Iesus Jerusalem ghuava nguibar eki-aba ko dozibar bar gumamazibar sure gamua zui.

23 Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumamazir vabara ua me iniam, o?”

24 Ezima a kamaghin me migei, “Ki ia migei, aviriba tiar akar asuvirizir kamın aven mangıva avegham. Ezi kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kamın dirighıva aven mangi.

25 Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaraghtıma. Ia azenan ikıva tiam misogh dimıva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghtıma a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

26 “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezima ni tuavibar en sure gami.’

27 “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

28 “Egh ia, Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh aziva atariba kuskugham.

29 Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam.

30 Ia oragh, gin itir gumaziba me faragham, eghti gumazir faraziba me gin ikiam.”

Iesus Jerusalemın apangkufi
(Matyu 23:37-39)

31 Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizima ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

32 Ezi Iesus men akam ikara, “Mangi afiar ifarir mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumizaraghan duar kuraba batoghiva egh gumazibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim a givam.’

33 Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalemın azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumizaraghan ko zuerimin mangvira ikiam.”

13:27: Sng 6:8, Mt 7:23, 25:41 13:28: Mt 13:42, 22:13, 24:51,
25:30 13:29: Sng 107:3, Lu 14:15 13:30: Mt 19:30, 20:16, Mk
10:31

³⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalemin adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumaziba misozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua.

³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki. Ezi ki guizbangira ia miġei, ia ua nan ganam koghama kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’ ”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezima dughiar kam gumazimiziba bar deraviram an gari.

² Ezima an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti.

³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba men azara, “Moses osirizir araziba, da Sabatin gumazimizibar arimariaba ghuam-aghasa amamangatizi, o puvati?”

⁴ Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

⁵ Ezi a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiam mozirpamin a girightima, eghti ni zuamira a gekuigham, o puvatigham?”

⁶ Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kam in me migei,

⁸ “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba.

⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham.

¹⁰ Kamaghin dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam.

¹¹ Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Godin ikarvazim o gumazimin?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, egh uan roroaba, aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba,

me diaghan marki. Ni men diaghti, me uamategh nın diaghtıma, kamaghın ni uan ikarvazim uamategh a inigham.

¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatıziba, ko damazir kurabar diagh.

¹⁴ Eghti God arazir aghuim ni damigham. Gumazir kaba nın dagheba ikaraghan kogham. Kamaghın amizim, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godın damazimın deraziba ua dikavamin dughiamın a iniam.”

*Isar ekiamın akar isın zuim
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimın itir gumaziba men mav Iesusın akaba baregha, kamaghın Iesusın miđei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamın isar ekiam ramamim, a bar akongegham.”

¹⁶ Ezi Iesus a ikara, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagh bizibar akırava gumazir avirimın dia.

¹⁷ Isam azuir dughiamın isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikımasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar dar akırigha gıfa, kamaghın amizıma ia izi.’

¹⁸ “Ezıma me bar moghıra mangan aghuaghava uan dimdiam ava miđiriđiar ifavaribagh ami. Egha farazim kamaghın miđei, ‘Ki datırighıra

nguazim givese, egh mangîva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’

19 Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10 plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatîgha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’

20 Ezi kamaghîra gumazir mîkezim a mîgei, ‘Ki amuim ini, kamaghîn amizi ki izan kogham.’

21 “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mîkeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghîn mîgei, ‘Ni zuamîra azenan mangîva nguîbar ekiamîn itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangîva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatîziba, me inigh izi.’

22 Ezi ingangarir gumazim kamaghîn a mîgei, ‘Ekiam, ni mikemezîr moghîn ki amîgha gîfa, ezi danganir maba ikiavîra iti.’

23 Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghîn a mîgei, ‘Ni mangî bar tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mîkîmtî, me izi, eghti nan dipenim izivaka.

24 Ezi, ki ni mîgei, gumazir ki faragha diazîba men tav isar kamîn dagher tam rameghan kogham.’ ”

*Faragh deravîra niġhniġhîva Iesusîn ġîn mangî
(Matyu 10:37-38)*

25 Ezi gumazir bîzir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghîn mîgei,

26 “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.

27 Eghiva tina uan ter ighuvim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazimin otoghan kogham.*

28 “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?

29-30 Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigibar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

31 “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausen gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausen gumaziba gafiragham, o puvatigham?’

32 A misoghan buraghiva, egh atrivim saghuiamira ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki.

33 Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren

14:26: Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 * **14:27:** (14:27) Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8

gumazimîn otoghan kogham.”

*Amangsizir kuramîn akar isîn zuim
(Matyu 5:13 ko Mak 9:50)*

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghîn mîgei, “Amangsizim a dera, egh a uan singtîzim ategh egh manmaghîn ua uan singtîzim inigham?”

³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghîn amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

*Sipsipîn ovengezimîn akar isîn zuim
(Matyu 18:12-14)*

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagîaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti.

² Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fofozir gumaziba an atara a mîgîa ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko mîgîa me koma api.”

³ Ezi Iesus akar isîn zuir kamîn me mîgei,

⁴ “Ian tav 100 pla sipsipba ikîti tam oveghtîma, a 99 pla ateghti da puram azenan iki damîti, eghti a mangî ovengezim buri mangî, an apighîvira gîvaghîm?”

⁵⁻⁶ Egh anan apighîva bar akuegh a isi uan dipîzim datîgh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghîn itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghîn mikîmam, ‘Kî uan

sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.'

⁷ Ki ia miġei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99 plan derazir gumazir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim girazi ezi 99 pla gumaziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati."

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Egh amizitam 10 pla wan Kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighivira givagham.

⁹ Egh an apigh, egh uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, 'Ki uan ovengezir wan Kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.' "

¹⁰ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, "Ki ia miġei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram."

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Gumazir mam otarir pumuning iti.

¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam miġei, 'Afeziam, ni ga bagha tuirazir biziba nananaba na daningigh.' Ezi aningin afeziam uan biziba aning bagha da tuira.

¹³ "Ezi a mong gin uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mam in ghu. Egha

nguibar kamın ikiava pura tintinimın arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gıfa.

¹⁴ Ezi an dagiaba bar gıvazıma, ezi nguibar a itir kam dagheba puvatızir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvatı.

¹⁵ Kamaghın amizi, a ghua nguibar kamın itir gumazir mamın ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuagh api.

¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizi puvatı. Kamaghın amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighın nighnızir aghuarim an izima, a kamaghın mıgei, ‘Nan afeziamın ingangarir gumaziba dagher avırıba iti. Ezi kı kagh mitiriam bangın aremegham.

¹⁸ Kı ti uamategh uan afeziam bagh mangı kamaghın a mikımam, “Afeziam, kı arazir kuramın God ko ni gami.

¹⁹ Kı datirighın gumazir aghuim puvatı. Eghtı ni borim na darıghan markı. Ni na ateghtı kı pura nın ingangarir gumazimın mın ikiam.”’

²⁰ Egha a dikavıgha uan afeziam bagha zui.

“Ezi a saghon izavıra itima, an afeziam an apıgha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan agharımningın a muıgha an tori.

²¹ “Ezi an otarım kamaghın a mıgei, ‘Kı arazir kuram God ko ni gami. Kı ua gumazir aghuim puvatı, ni borim na darıghan markı.’

²² Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, 'Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, egh dagarir asuaba a daghuigh!

²³⁻²⁴ Nan borim ovegha ua iti. Egha ovegezi e uam an api. Kamaghin ami, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.' Egha me a givarvara isam gami.

²⁵ "Ezi dughiar kamın otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghın iza orazi, me ighiabagh amua izi ighiam gami.

²⁶ Ezi a uan afeziamın ingangarir gumazir mamın diagha an azara, 'Marazi tizim gami?'

²⁷ Ezi a an akam ikara, 'Nin dozim uamategha ize. An aremezi puvatigha deravira ikiava uamatenge. Kamaghin, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.'

²⁸ "Ezi an otarir ekiam atarava dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti.

²⁹ Ezi a uan afeziamın akam ikara, 'Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin ikia pura nin ingara, egha nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizi puvati.

³⁰ Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba a givagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!'

³¹ Ezi afeziam kamaghin a migei, 'Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba.

³² Nin dozim ovegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamuava ivarvari.' ”

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamın dagiaba bar avırasemezır gumazır mam, an ingangarır gumazıbar dapanım itı. An ingangarır gumazıba a mıgıa ghaze, ‘Nın gumazır dapanım nın dagıaba pura da makurı.’

² Ezıma an an diazıma an aven ghuzıma an an azangısı, ‘Nı bizır tızım gamızıma kı nı barakı? Nı uan ingangarımın aven nı amızır bizıbar gun mıgeır akınafarım na danıngıgh. Ezi bizır kam bagh nı ua gumazır dapanımın ikian kogham.’

³ “Ezıma gumazıbar dapanım uabıra uabı mıgei, ‘Nan gumazır ekıam, nan ingangarımın na gıvazıma, kı manmaghın damuam? Egha kı nguazım gıkuamin gavgavıba puvatıgha, bizıba bagh azangıghan aghumsıki.

⁴ Ezi kı fo, kı manmaghın damuam, nan gumazır ekıam ingangarımın na gıvaghtıma, gumazıba na mıkımtıma kı men dipenıbar mangam.’

⁵ “A fo, gumazır maba pura gumazır ekıamın bizıba da ini, me tıghar an bizıba ua da ikarvaghın. Eghava a gumazır kaba vaghvagha men deıma me aven zui. Eghava a faragha zuımın azara, ‘Nı manmaghın nan gumazır ekıam da bizıba ini?’

⁶ Ezima a kamaghin miġia ghaze, ‘Ki 800 pla dram wel ini.’ Ezima gumazir dapanim kamaghin a miġia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400in an osirigh.’

⁷ Ezima a ua mavin azara, ‘Ezi ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezima a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezima a kamaghin a miġei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

⁸ “Nguazir kamın gumaziba me amir ingan-gariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumaziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim ġifogha, egha gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A gumazir niġhnizir aghuim itimin arazim gami.

⁹ “Ki ia miġei, ia nguazir kamın dagiar kuram gumazibar akuravagh me namakabar amu. Eghti dughiar da ġivamim otoghtima, God ni inightima ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganan kogham.

¹¹ Egh ia nguazir kamın dagiar kuram deragh an ganan koghtima, tina guizbangin biziba ia daningtima ia dar ganam?

¹² Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganan koghtima, tina ian biziba ia daningam?

13 “Ingangarir gumazitam ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh egh tav gifuegham, o a tav baghivira iki egh tav akirim a gasaragham. Ia uaghara God ko dagiaba bagh ingaran kogham.”

*Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32 ko 19:9 ko Mak 10:11-12)*

14 Ezi Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti.

15 Ezima a kamaghin me migei, “Ia gumamazibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumamaziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.”

16 Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba koma Godin akam inigha izir gumazibar akam akura mamaghira ikia ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamın, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim kuri. Ezi gumaziba ko amiziba bar moghira dughiar kamın aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri.

17 Nguazim koma overiam givagham. Eghti God osizirir arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

18 “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin ikiva mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir

16:13: Mt 6:24 **16:14:** Mt 23:14 **16:15:** 1 Sml 16:7, Sng 7:9, Snd 6:16-17, Mt 23:28, Lu 10:29, 18:9-14 **16:16:** Mt 4:17, 11:12-13, Lu 7:29 **16:17:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Mt 5:18, 1 Pi 1:25 **16:18:** Mt 5:32, Mk 10:11, 1 Ko 7:10-11

me ikegha taghizimîn iti, ni uaghan amizimîn mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Egha Iesus miġia ghua kamaghîn miġei, “Dughiar mam, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti.

²⁰ Ezima an tiar akamîn, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus.

²¹ Egh gumazir dagiaba avirasemezir kamîn dagher otevíba dakozimîn apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezima aġiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezima enselba a inigha ghua Abrahamîn mîn aneti. Ezima gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezima me anefa.

²³ Ezi a helin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamîn garima, a bar saghon itima Lasarus an mîn iti.

²⁴ Egha an Abrahamîn dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimîn iti. Ezi bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan da-farir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵ “Ezima Abraham an dimdiam ikara, ‘Otarim, ni bizir kam giniri, ni angamra itir dughiamîn, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba

iti. Ezima a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi.

²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.'

²⁷⁻²⁸ "Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikara, 'Ki aveghbuar 5 pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kam in izan marki.'

²⁹ "Ezima Abraham an akam ikara, 'Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba men iti. Ezi me men akaba baragh.'

³⁰ "Ezima an Abraham migei, 'Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.'

³¹ "Ezima Abraham kamaghin a migei, 'Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar akaba baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi, me mikimtima, me nighnizir gavgavimin an akabar ikian kogham.' "

17

*Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi
(Matyu 18:6-7 ko 18:21-22 ko Mak 9:42)*

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Bizir gumazamizibagh amima me arazir

kurabagh amiba. da guizbangira izam. Ezi gu-mazir dagh ami da otivim, a bar kuvigham.

² A ikiva borir katam arazir kuratam an ak-aghah, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti, kamaghin deraghah.

³ Kamaghin amizima ia deravira uari bagh gan. “Eghiva nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Eghti a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada.

⁴ Eghiva a 7 plan dughiabar arazir kurabar ni damighiva, egh 7 plan dughiabar uamategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ ni an arazir kuraba da gin amadagh.”

Jesus nighnizir gavgavim in arazim migei

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damightima an ekefegh!”

⁶ Ezima a kamaghin me migei, “Egh ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitam in min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asighiva egh biba sara mangiva ongarim in uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baraghah.” *

Jesus ingangarir gumazim in arazim migei

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ian tav ingangarir gumazitam an azenim in ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati.

17:3: Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:5:** Mk 9:24

17:6: Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 * **17:6:** (17:6) Mastetin ovizim, a bar sufi.

⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami.

⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati.

¹⁰ Ezi ia uaghan, God damuasa ia mikemezir biziba bar dagh ami, egh suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.”

Iesus 10 plan gumazir lepa itibar kirizima me ua dera

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem ghuava, Samaria koma Galilin Distrighin tizimin zui.

¹² Ezi a nguibar mam in aven zuima, 10 pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikiava,†

¹³ tiarir arozimin an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.”

¹⁴ Ezima a men apighava, kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezima me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera

¹⁵ Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin diava egha an ziam fe.

17:8: Lu 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11

17:11: Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 † **17:12:** (17:12) Lepad arimariar fomira Baibelin dughiamin ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepad arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46

17:14: Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14

16 Egha Iesusin suemningin apengan irighava uan guam nguazim mituaghava, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samaritan gumazimra.

17 Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki 10 plan gumazir kaba akiris ti, o puvati? Ezi 9 pla managh iti?”

18 Ezi Judan gumazitam ua iza, a Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe.”

19 Eghava a kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizima, ni dera.”

*God Bizibagh Ativamin Dughiam izam
(Matyu 24:23-28 ko 24:37-41)*

20 Dughiar mamın Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mana dazoghın izam?” Ezima Iesus men akam ikara, “Ia orasi, God Bizibagh Ativamin Dughiamın arazaraziba ia uan damazibar an ganighan kogham.

21 Eghti gumazitam kamaghin mikıman kogham suam, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamın aven iti.”‡

22 Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izıtıma ni Gumazibar Otarim izamin dughiam a bagh gansi damuva avegham.

17:19: Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 **17:20:** Jo 3:3, 18:36 **17:21:** Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 ‡ **17:21:** (17:21) Gumazir maba kamaghin akar otevir kam giragha ghaze, “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.” **17:22:** Mt 9:15, Jo 17:12

23-24 Gumaziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangariba bar overiamin ruaghatevimning uagharam aningin tagham. Eghti ia ivemariv men akaba gin mangan marki.

25 Egh a faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghtima datirighin dughiar kamın itir gumaziba an aghuagham.

26 “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan kamaghin Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam.

27 Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiam. Ezima aperiam izava bar me kuavareme.

28 “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari.

29 Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim koma dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha suaghira izaghira bar moghira me kuavareme.

30 “Gumazibar Otarim azenimra izighramin dughiam biziba uaghan kamaghiram otivam.

31 Eghti dughiar kamın ni tina uan dipenimin avughsizir danganim ikiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian

17:25: Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 17:26: Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37

17:27: Stt 7:6-24 17:30: 2 Te 1:7 17:31: Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16

marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizir tam bagh nguibamin mangan marki.

³² Ni Lotin amuim ginighnigh!

³³ Ezima tina uan mikarzim geghufi, an aremegham. Ezi tina na bagha uan mikarzim anataki, a gin deraghvira ikiam.

³⁴ Ki ia migei, dimagarir kamın taning uaning inigh misiar vamira dakutima, God tav inighiva tav ategham.

³⁵⁻³⁶ Eghti amizir pumuning uaning inigh mazi-aba righrightima, God tav inighiva tav ategham.”§

³⁷ Ezi me an azara, “Ekiam managhira?” Ezima a men akam ikara, “Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham.”

18

Zurara God ko migeir arazimin akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mamın uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghra ikiam. Egh amiraghan marki.

² Egha a kamaghin migei, “Nguibar ekiar mamın aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvati. Egha gumazibagh nighnizir puvati.

³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kamın iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua

17:32: Stt 19:26 **17:33:** Mt 10:39, 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25

17:34: Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 § **17:35-36:** (17:35-36) Baibelin fofozir gumazir maba ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aningin tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Mt 24:40in gan. **17:37:** Jop 39:30, Mt 24:28 **18:1:** Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17

osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a migei, 'Ni kotiamin nan akuragh.'

⁴ "Ezima dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Eghava abuan a uabira uabi migei, 'Ki Godin atiatir puvati. Egha ki gumazibagh nighnizir puvati.

⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham! "

⁶ Egha Iesus migia ghaze, "Ia jasin kuramin migirigiam baragh.

⁷ Ezi Godin inabaziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagha iza a da akiram, o puvatigham? A me ataghraghti me pura mangam? Bar puvati.

⁸ Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragh. Kamaghin amizima, Gumazibar Otarim uamateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvati?"

Gumazir pumuning God ko migeir akar isin zuim

⁹ Gumazir mabara uarira uan ziaba fava egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamagh amir gumaziba bagh akar isin zuir kam gami,

¹⁰ "Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, aningin mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim.

¹¹ Ezi Farisin gumazim dikavigha tugha uabira ua bagha God kamaghin a miġei, 'Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha martiar amiziba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isi gumazir kamın min amir puvati.

¹² Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghrasi. Egha bizir ki isiba, ki tongira da tuiragha uaghan ni ganidi.'

¹³ Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin gari puvatigha uan evarim misogha kamaghin miġei, 'Ki gumazir kura, God ni nan apangkufigh!'

¹⁴ Kamaghin amizima ki guizbangira ia miġei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin deragha egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvati. Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam."

*Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi
(Matyu 19:13-15 ko Mak 10:13-16)*

¹⁵ Ezi gumazamiziba borir doziba Iesus darimning me darighasa, me inigha izi. Ezima an suren gumaziba kamaghin ganigha egha men atari.

¹⁶ Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima a miġia ghaze, "Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir

18:11: Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13
18:16: Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2

kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.

¹⁷ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko migei

(Matyu 19:16-30 ko Mak 10:17-31)

¹⁸ Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁹ Ezi Iesus an akam ikara, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuimra.

²⁰ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aninghin akaba baragh.’ ”

²¹ Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²² Ezima Iesus kamaghin oregha, egha a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni

18:17: Mt 18:3, Mk 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25

18:20: Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 **18:22:**
Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19

itiba bar da amangighıva dagıaba inigh, egh gumazir biziba puvatıziabar anıngıgh. Egh ni Godın Nguibamın bizir aghuarıba iniam. Egh, nan gın izi.”

²³ A biziba bar avıraseme, kamaghın amızıma, a Iesusın akam baregha bar oseme.

²⁴ Ezi Iesus an gara egha a mıgıa ghaze, “Gumazir biziba avırasemezıba, me God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın mangısi bar iburagham!

²⁵ Kamelın tam inıba isair dıkonir torımın aven mangısi ingangarir dafam damıgh aven mangam. Eghti gumazir biziba avırasemezıba, me God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın mangısi guızbangıra bar iburagham!”

²⁶ Ezi marazi kamaghın oregha an azara, “Kamaghın damıghtıma, tınara zurara itir ikırımırir aghuir kam iniam?”

²⁷ Ezi Iesus me ikara, “Bizir kaba gumazımın bar osemegham. Bizir kaba Godın osememizir puvatı. A biziba bar dagh ami.”

²⁸ Ezi Pita a mıgei, “Ni ge, e bizir e itiba bar da ategha, nın gın ize.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghın me mıgei, “Ki guızbangıra ia mıgei, gumazıtam God Bizıbagh Atıvamin Dughıam bagha uan dipenim, o uan amuım, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o borıba ataki,

³⁰ egh datırıghın itir dughıar kamın God bizir avırıba me faragha inızir bizıbagh afıragh me danıngam. Egh dughıar gın otıvamım me zurara

18:24: Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 **18:27:** Jer 32:17, Sek 8:6,
Mt 19:26, Mk 14:36 **18:28:** Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 **18:29:**
Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 **18:30:** Mt 19:29, Mk 10:30

itir ikirimirir aghuarim iniam.”

Dughiar mîkezim Iesus ua miġia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19 ko Mak 10:32-34)

³¹ Egha Iesus 12 plan suren gumaziba inighava me uarira ikiava a me miġei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti God in akam inigha izir gumaziba, Gumazibar Otarin in gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham.

³² Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, eghiva a ifozoregh egh a misueghti an aremegham.

³³ Eghti dughiar mîkezim a ua dikavigham.”

³⁴ Ezima an suren gumaziba bizir katam ġifozir puvati, a bizir tizim miġei. Dar mingarim men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizima, a gari
(Matyu 20:29-34 ko Mak 10:46-52)

³⁵ Egha Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriam in aperaghav ikia biziba bagha azangsis.

³⁶ Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim.

³⁷ Ezi me a miġia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.”

18:31: Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 **18:32:** Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 **18:34:** Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16

³⁸ Ezi a dia miġei, “Jesus, Devitin Otarim, ni nan apangkufigh!”

³⁹ Ezi faragha zuiba me an atarava egha a miġia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia miġei, “Devitin ovavim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁰ Ezi Jesus tugha akar gavgavim gumazibav ġia ghaze, “Gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Jesus an azara,

⁴¹ “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikara, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Jesus a miġia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi, ni dera.”

⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin ġin ghua Godin ziam fe. Ezima gumazamiziba an ganigha, me uaghan Godin ziam fe.

19

Jesus Sakiusin dipenimin ghu

¹ Ezi Jesus Jerikon nguibamin ghuava, aneteghasa tuavimin zui.

² Gumazir mam nguibar kamın iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.

³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimın tongin iti. Egha kamaghin a Iesusin garir puvati.

⁴ A fo, Jesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kamın oto. Egha kogha temer kam gisin gara, kamaghın Sakiusın miği, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighın ki nin dipenimın ikiam.”

⁶ Ezi a zuamira izaghrighava, bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimın zui.

⁷ Ezi gumaziba bar an ganigha, egha me kamaghın miğiava ngavamadi, “A ghua gumazir kuramın dipenimın iti.”

⁸ Me dipenimın ikiava, Sakius tughava, kamaghın Ekiam miği, “Ekiam, Ni oragh! Datirighın ki uan biziba bar da tuiragham. Egh taba ki gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazir tam gifaraghıva, an bizitam oke-meghıva, ki datirighın uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghın a miği, “Gumazir kam a uaghan Abrahamın ovavim. Kamaghın amizi, datirighın God dipenir kamın gumamaziziba bar men akura.

¹⁰ Gumazibar Otarim, gumazir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize.”

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10 plan akar isin zuim

(Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumamaziziba ikia Iesus barazima, a miği. A Jerusalemın boroghın itima, me ghaze, datirighıra God Bizibagh Ativamin Dughiam

19:7: Mt 9:11, Lu 5:30, 15:2 **19:8:** Kis 22:1, Nam 5:6-7, 1 Sml 12:3, 2 Sml 12:6 **19:9:** Lu 13:16, Ap 16:31, Ro 4:11-13, Ga 3:7 **19:10:** Mt 10:6, 18:11, Lu 15:4, Jo 3:17, 1 Ti 1:15 **19:11:** Mt 25:14-30, Ap 1:6

otogham. Kamaghin amizima, an akar isin zuir mam me migei.

12 A kamaghin me migei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuiamin mangasa, eghti me a damightima an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izeghiva, men ganam.

13 A mangasa, a uan ingangarir gumazir 10 plan diagha, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egha kamaghin me migei, ‘Ia dagiar kaba inighiva uari bagh dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategham.’

14 “An apengan itir gumaziba me bar navir kura an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin migei, ‘E gumazir kam en atrivimin otivan, e aghua.’

15 Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam a gamizima an atrivimin otogha, egha gin uamatege. A uamategha izegha, kamaghin me migei, ‘Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmaghin nan dagiabagh isin dagiaba ini.’

16 “Ezima gumazir faragha zuim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamighava a gisin 200 kina ini.’

17 Ezi atrivim kamaghin a migei, ‘Ni nan ingangarir gumazir aghuim, egha ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10 plan ganam.’

18 “Ezima ingangarir gumazir igharazim iza miġei, ‘Ekiam, ki nin 20 kinan kamın dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.’

19 Ezi atrivim a miġei, ‘Ki ni atighti ni nguibar ekjar 5 plan ganam.’

20 “Ezi ingangarir gumazir mikezim iza miġei, ‘Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki a isa inir avizimın a nomkezima, a kati.

21 Ki ni gifo, ni gumazir atarim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghın ki nin atiati.’

22 “Ezima atrivim kamaghın ingangarir gumazim miġei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghın na ginighnisi, ki ti gumazir atarim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?’

23 Manmaghın amizima, ni nan dagiaba benk gatizi puvati, eghti ki uamategh iziva ua da iniva dagiataba a gisin ua da iniam?’

24 Ezi a kamaghın an boroghın tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’

25 Me kamaghın a miġei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’

26 “Ezima a ghaze, ‘Ki ia miġei! Gumazitam bizir taba ikiti, ki aviritaba uam a danigham. Eghti gumazitam biziba puvatighiva, eghti bizir muziarim a itim, ki ada da inigham.

19:21: Mt 25:24 19:22: 2 Sml 1:16, Jop 15:6, Mt 12:37, 25:26

19:26: Mt 13:12, 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18

27 Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me nan aghua, ia me inigh kagh iziva nan damazimin me misueghti me arimighregh.’ ”

28 Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalemın ghuzim ghuvanadi.

Iesus Jerusalemın otoghava Godın Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(*Sapta 19:29-21:38*)

Iesus atrivimin min Jerusalemın aven zui.

(*Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Jon 12:12-19*)

29 Iesus Betfage ko Betanin boroghın oto, mighsiam Oliv gisin. Egha uan suren gumazir pumuning amaga,

30 kamaghın aningın migei, “Gua nguibar mu-nagh itimin mangi. Gua nguibar kamın mangi gantıma donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighıva donki inigh kagh izi.

31 Tav kamaghın guan azaragham, ‘Gua tizim bagha donkin kam firi?’, eghti gua suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.’ ”

32 Egha Iesus aning amadazıma aning ghua garima, biziba bar moghıra Iesus mikemezi moghın iti.

33 Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aningın azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”

³⁴ Ezi ma aning kamaghin a migei, “Ekiam ingan-garim an iti.”

³⁵ Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesusin akurazima a donki gisin apera.

³⁶ A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavim mighuari.

³⁷ A iza danganir tuavir Olivin mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe.

³⁸ Me kamaghin araghasi, “God uan ziamin atrivim amada! God deravira a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Ia Godin ziam fi!”

³⁹ Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesusin migei, “Tisa, ni uan suren gumazibav kintima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman marki!”

⁴⁰ Ezi a kamaghin migei, “Ki ia migei, me nimira ikitima dagiaba uari araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi.

⁴² Egha a kamaghin migei, “Jerusalem, ki kamagh sua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, a datirighin nin modo.

⁴³ Dughiam iziti, eghti nin apaniba nguazir

19:35: 2 Kin 9:13, Mt 21:7, Mk 11:7, Jo 12:14 **19:36:** 2 Kin 9:13, Mt 21:8 **19:38:** Sng 118:26, Lu 2:14, 13:35, Ef 2:14 **19:40:** Hab 2:11

19:41: Jo 11:35 **19:42:** Ais 6:9-10, Mt 13:14, Ro 11:8 **19:43:** Ais 29:3-4, Jer 6:3, 6:6, Lu 21:20

divazim ingarighti, a ni arughtima, ni arimangighan kogham.

⁴⁴ Eghiva ni Jerusalem me nin borir nin aven itiba sarama asighasigham. Ni Godin dughiar nin akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh dipenimin ingarizir dagiatam, me aneteghti, a tam gisin keghan kogham.”

Jesus ivezir gumaziba ko biziba amadir gumaziba Godin Dipenim me batosi

⁴⁵ Egha a Godin Dipenir avizimin aven ghuava, biziba amadiba me batosi.

⁴⁶ A kamaghin migei, “God fomira Aisaian akinafarimin aven kamaghin osiri, ‘Nan dipenim God ko migeir dipenimra, ezi ia a gamizima, an okimakiar gumaziba modir danganimin min oto.’”

⁴⁷ A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa.

⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

*Me Iesusin gavgavim bagha an azara
(Matyu 21:23-27 ko Mak 11:27-33)*

¹ Dughiar mamın Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikiava, gumazamizibar sure gamuava akar

19:44: Dan 9:24, Mai 3:12, Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 1:68, 21:6 **19:45:**
Mt 21:12, Mk 11:11, 11:15, Jo 2:14-15 **19:46:** Ais 56:7, Jer 7:11

19:47: Lu 21:37, 22:53, Jo 7:19, 8:37, 18:20 **19:48:** Mt 21:46, Mk 14:1-2, Lu 20:19

aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan gumazir aruaba, me izava anakufa.

² Egha me kamaghin migei, “E mikemegh, ni gav-gavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?”

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki uaghan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumazibar ize?”

⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti, a kamaghin mikim suam, ‘Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?”

⁶ E suam, ‘An rurim gumazibar ize,’ eghti gumaziba dagiabar e ginivightima, e arighregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akam inigha izir gumazim.”

⁷ Egha me Iesus ikara, “E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogham.”

*Wainin azenir gumazibar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46 ko Mak 12:1-12)*

⁹ Egha Iesus miaviavira ikia akar isin zuir kam gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarim garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti.

¹⁰ Egha wainin oviziba kuarir dughiamin a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir andizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misueghava anemadazima, a dafaribara uamatenge.

¹¹ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge.

¹² Ezi a ua mizekim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini.

¹³ “Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, ‘Ki manmaghin damuam? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a misueghan kogham.’

¹⁴ Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kam in ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeke. Eghti wainin azenir kam enanam.’

¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme.”

Egha Iesus ghua kamaghin gumazamizibav gei, “Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam?”

¹⁶ A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim isiva igharazibar anigam.”

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migei, “Bar puvatigham!”

¹⁷ Ezi Iesus merara gara ghuava azara, “Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?”

‘Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?’

¹⁸ Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighregam.”

¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba Iesus bar kaghram an suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamiz-ibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi

(Matyu 22:15-22 ko Mak 12:13-17)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha garava, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamagh sua, me Iesusin migirigiar otevitamin an suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam danigam.

²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsis, “Tisa, e fo ni bizir aghuibav giava sure gamuava, ziabagh nighnizir puvati. Ni gumazamiziba Godin arazibar mirara guizbangira men sure gami.

²² Ni e mikim. E gavmanin dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?”

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha, egha a me migei, “Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?”

²⁵ Ezi me kamaghin migei, “Sisarin ziam koma nedazim an iti.” Ezi a me migei, “Kamaghira ia

Sisarın biziba Sisar daningiva, Godın biziba isi, God daning.”

²⁶ Ezi me gumamazibar tongin, a mikemezir migirigibaba bagha an suighan ibura. Egha me purama an migirigibagh nighnighava nimira iti.

*Aremezir gumaziba ua dikavigham
(Matyu 22:23-33 ko Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghın nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.)

²⁸ Egha me Iesus kamaghın a migei, “Tisa, Moses e bagha akınafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatighiva aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odarimin ikiva a bagh boriba iniam.

²⁹ Ezi 7-plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme.

³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7 plan aveghbuaba bar ariaghregha, me boriba puvati.

³² Abuan amizir kam uaghan areme.

³³ Fomira me bar amizir kamın ike. Kamaghın a ua dikavamin dughiamın, a tinan amuim gavagham?”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Dughiar kamın gumaziba ko amiziba me poroghamibagh ami.

³⁵ Eghti gumamazir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiam, me poroghamibar amuan kogham.

³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin me uam arimighiran koghiva, egh kamaghin me poroghamibar amuan kogham.

³⁷ Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'

³⁸ Kamaghin e fo, God aremezibar God pu-vati, a gumazir angamra itibar God. Ezima an damazimin an boriba bar angamra iti."

³⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, "Mar migirigiar aghuim, Tisa."

⁴⁰ Egha me uam an azangsighan atiati.

Jesus a tina?

(Matyu 22:41-46 ko Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus gumazamiziba kamaghin me migei, "Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Kraisi, a Devitin ovavim?"

⁴² Devit uabi Ighiabar Akinafarimin aven mikeme,

'Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,

"Nan agharir guvimin amadaghan daper-agh.*

⁴³ Egh mangi dughiar ki nin apaniba, me damutima me nin apengan ikiamim." '

20:36: Ro 8:23, 1 Ko 15:42, 15:49, 15:52, 1 Jo 3:1-2 **20:37:** Kis 3:6

20:38: Ro 6:10-11, 14:8-9 * **20:42:** (20:42) Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam.

44 Egha Devit ‘Ekiam’ a gati. Manmaghın amizi, a Devitin ovavim?”

Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 11:37-54)

45 Ezi gumamaziziba orazima a uan suren gumaziba kamaghın me migei,

46 “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumamaziziba maketin danganimın men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenir averiamın dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiabar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.

47 Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghın amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

21

Amuir odiarim dagiamning God ganıngi

(Mak 12:41-44)

1 Ezi Iesus damazimning fegha garima dagiaba itir gumaziba uan dagiaba isa Godin Dipenimın dagiaba arızir danganim garisi.

2 Ezi a garima dagiaba puvatızir amizir pam aremezir mam uaghan uan dagiar muziarimning, ati.

³ Ezi Iesus kamaghin miği, “Ki guizbangira ia miği, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.

⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati.”

*Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2 ko Mak 13:1-2)*

⁵ Ezima an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin miği, “Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke.”

⁶ Ezi Iesus kamaghin miği, “Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira daghregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

*Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
(Matyu 24:3-14 ko Mak 13:3-13)*

⁷ Ezi me an azara, “Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?”

⁸ Ezi Iesus kamaghin miğia ghaze, “Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin iziva suam, ‘Kirara!’

ezi, ‘Dughiam roghira ize!’ Men gin mangan marki.

⁹Egh ia inogoviba ko adoghadozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghtima nguazir kam givamin dughiam datirighira otoghan kogham.”

¹⁰Egha a kamaghin me migei, “Nguibaba uarira uariv soghtima, dakoziaba uarira uariv sogham.

¹¹Eghti mikimkizir gavgaviba, koma dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba nguibar tabar otivtima, atiatingamin biziba koma overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

¹²“Eghti bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghtima ia nan gin zuir gumaziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba koma gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam.

¹³Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim.

¹⁴Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki.

¹⁵Eghti ki nighnzir aghuiba koma migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damutima, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham.

¹⁶“Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba merara, ia inighiva

gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighregham.

17 Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham.

18 Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham.

19 Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

*Jesus ghaze Jerusalem kuvigham
(Matyu 24:15-21 ko Mak 13:14-19)*

20 Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ni Jerusalemın nguibamin gantima midorozir gumaziba iziva a kontima, ni fogham a gasighasighamin dughiam roghira ize.

21 Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangitima, Jerusalemın nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemın azenan itir gumaziba uam an aven mangan markiam.

22 Kar osimtizibar dughiam, God da isiva Israel-bar aningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizir moghin otogham.

23 Aiee! Amizir naviba adaiba koma oteba boribagh anidiba dughiar izamiba bar men ose-megham! Eghtima God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam.

24 Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivtima me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangtima me nguibar Israelın azenan itibar

21:20: Mt 24:15, Mk 13:14 **21:22:** Lo 32:35, Jer 5:29, 46:10, Dan 9:26-27, Hos 9:7 **21:23:** Mt 24:19, Mk 13:17, 1 Ko 7:26 **21:24:** Esr 9:7, Sng 79:1, Ais 63:18, Ro 11:25, MAA 11:2

mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem bar paziva an itir bizibar amu mangi dughiar me Jerusalemın ganamin dughiam givagham.”

*Gumazibar Borim gin izam
(Matyu 24:29-31 ko Mak 13:24-27)*

²⁵ Egha Iesus ghua kamaghın migei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima nguazimın gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham.

²⁶ Eghti overiamın biziba bar nigham, kamaghın gumaziba atiatingiva damaziba men isirtima me daighiriva, egh me otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham.

²⁷ Egh me dughiar kamın Gumazibar Borimın ganti, a ghuariamın tongın gavgavim ko angazan-garir ekiam sara izam.

²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

*Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35 ko Mak 13:28-31)*

²⁹ Egha Iesus kamaghın akar isin zuimın me migei, “Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan.

³⁰ Temeba dafariba asitima ia fogham, aruem ganamin dughiam roghira ize.

21:25: Sng 46:2-3, 65:7-8, Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:31, Mt 24:29, 2 Pi 3:10-12, MAA 6:12-13 **21:27:** Dan 7:13, Mt 24:30, 26:64, MAA 1:7, 14:14 **21:28:** Ro 8:19, 8:23, 13:11

³¹ Kamaghira ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

³³ Overiam ko nguazim gıvagham, eghti nan migirigıaba gıvaghan kogham.”

İesusın suren gumaziba uari bagh deraghvira gan

³⁴ Egha İesus ghua kamaghın migei, “İa uari bagh ganigh! İsaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamın biziba, ia puv dagh nighnighti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghıva, mati asızibar azuazımın mın ian suıgham.

³⁵ Eghti dughiar kam nguıbaba koma nguazir kamın gumaziba bar me bativam.

³⁶ İa zurara uari bagh gan Afeziam ko mikımvira ikıtıma, a gavgavım ia danıngıtıma ia bizir otivamin kabagh itavragham. Egh ia Gumazıbar Otarımın damazımın tuıvam.”

³⁷ Egha dughıabar zurara İesus, Godın Dıpenımın aven men sure gamuava, guaratızıbar Olıvın mıghsıamın ghuava dımagarıbar an itı.

³⁸ Ezi gumazıba bar İesus baraghasa, mızarazıbar Godın Dıpenımın arui.

**İesus mızazım inıgha aremegha
ua dikafi**

21:33: Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:37:** Lu 19:47

22

(Sapta 22-24)

*Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati
(Matyu 26:1-5 ko 26:14-16 ko Mak 14:1-2 ko
14:10-11 ko Jon 11:45-53)*

¹ Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelbagh Itazir Dughiam.

² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me gumazibar atiatighava, kamaghin me Iesusin misoghasa tuaviba buri.

³⁻⁴ Iesusin 12-plan gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigibagh ami.

⁵ Ezi me an migirigiam gifuegha ivezim a daningasa, akabar kiri.

⁶ Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesus isiva men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham.

*Suren gumazimning daghebar kiri
(Matyu 26:17-25 ko Mak 14:12-21 ko Jon 13:21-30)*

⁷ Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamın me God Is-

raelbagh Itazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguzim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa.*

⁸ Ezi Iesus Jon koma Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, “Gua mangiva e God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamin daghebar kir.”

⁹ Ezi aning an azara, “Ga managh a bagh danganim akiram?”

¹⁰ Ezi a kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam maghira miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi.

¹¹ Egh dipenimin ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin migia ghaze, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamin mana?” ’

¹² Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba koma dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir.”

¹³ Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezima aning God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi

(Matyu 26:26-30 ko Mak 14:22-26 ko 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.

* **22:7:** (22:7) Ni, God Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin mingariba gifoghsi, ni akirangin itir Akar Mingaribar gan. **22:13:** Lu 19:32

15-16 Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelbagh Itazir Dughiamin isamin dagher katam rameghan kogham. Kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima ki ia ko isar kam ramasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam.”

17-18 Egha Iesus wain apir itarim inighava Ekiam minabagha kamaghin migei, “Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam raman kogham, kamaghira ikitima God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia kagh a inigh ia uari daning.”

19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebighava me ganiga kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim, * ki ia bagha aneningi. Ia anemi, na ginighnigh.”

20 Me amegha givazima, ezi kamaghira a wainin apir itarim inighava kamaghin migei, “Itarimin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.

21 Eghti ia gan, dafarir na inighiva gumazir kurabar dafarim darigham, a kara na ko dakozim gaperaghavti.

22 Eghti Gumazibar Borim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim,

22:19: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 * **22:19:** (22:19-20) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:20:** Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 **22:21:** Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 **22:22:** Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28

gumaka, a bar ikuvigham.”

²³ Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisì, “Tina bizir kam damuam?”

Iesusin aposelba uari adogha miği, tina faragham?

²⁴ Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?

²⁵ Ezi Iesus kamaghin me miği, “Kantrin Igharazir Gumazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kuraba gumazibagh amuava, egha kamaghin miği ‘E gumazibar akurvasi.’

²⁶ Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki.

²⁷ Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezima ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

²⁸ “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti.

²⁹ Kamaghira nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa.

³⁰ Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israel-bar anabar 12 plan ganam.”

22:23: Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 **22:24:** Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46

22:25: Mt 20:25-27 **22:26:** Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3

22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 **22:28:** 2 Ko 1:7, 2

Ti 2:12, Hi 4:15 **22:29:** Lu 12:32 **22:30:** Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21

Iesus kamaghin miġia ghaze, Pita akirim ragħ a gasaragħam

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Jon 13:36-38)

³¹ Egha Iesus kamaghin miġei, “Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifogħasa, Godin azara.

³² Ezi ki ni bagħa Afeziar Ekiam ko mikemegħa gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogħam. Egh ni uamategh na bagħ iziva, egh uan aveghbuaba gavgavim me daning.”

³³ Egha Pita kamaghin miġia ghaze “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremegħasa ifuegħa iti.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikara, “Ki ni miġei, ni datirighin dugħiar pumuning ko mizezim in mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim magħirama akam.”

Iesus ghaze, suren gumaziba uan dagħiar mitariba ko ruagħa aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dugħiar kam in ia amadagħa bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagħaba azuir mitariba koma ruagħa aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitam in otevez o puvati?” Ezi me kamaghin miġia ghaze, “Puvati.”

³⁶ Ezi a kamaghin me miġei, “Eghti ia datirighin uan dagħiar mitariba ikiva, da inigh, egha ruagħa aruir mitariba ikiva, uagħan da inigh. Eghti

22:31: Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 **22:32:** Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17 **22:33:** Lu 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:36:** Lu 22:49

ia midorozir sababa puvatighiva, ia uan initam amadaghiva tam givesegh.

³⁷ Kamaghin Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumaziba an gara ghaze, a gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin akinafarim osirizir moghin biziba na bativavira iti.”

³⁸ Ezi me migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kagh iti.” Ezima a kamaghin me migei, “A gifa.”

*Jesus Olivin mighsiamin God ko migei
(Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42)*

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem, ategha, Olivin mighsiam bagha zui. A zurara ami moghin. Ezi an suren gumaziba an gin zui.

⁴⁰ Egha me danganir kamın otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh God ko mikim. Eghtima osimtızir ekiar kam ia damutıma, ia ireghan kogham.”

⁴¹ Egha a me ategha mong saghon ghua, mati gumazim dagiam akuri moghin, egha a tevimning apirigha kamaghin God ko migei,

⁴² “Afeziam, ni ifueghava na da osimtızir kam inigh. Egh nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.”

⁴³ * Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegha izava gavgavim a ganıdi.

22:37: Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1

22:40: Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:42:** Mt 6:10, Jo

5:30, 6:38 * **22:43:** (22:43-44) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri.

44 Ezi Iesus nighnighava bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri.

45 An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar osemeghava akuavira iti.

46 Ezi a me migei, "Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizer ekiam ia damutima, ia ireghan kogham."

Judas Iesus isava, gumazir kurabar dafarim gati (Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Jon 18:3-11)

47 Egha Iesus migiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12 plan gumazir mam Judas men faragha iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izeghava an torasava ami.

48 Ezi Iesus kamaghin an azara, "Judas kar ni Gumazibar Otarimin torehiva a inighiva, gumazir kurabar dafarim darighasa?"

49 Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, "Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham, o?"

50 Ezi men mav midorozir sabam inighava, ofa gamir gumazibar ekiamin ingangarir gumazir mam misoghava, an kuarim bar anetuzi a iri.

51 Ezi Iesus kamaghin migei, "Arazir kam atakigh!" Egha an an kuarimin suirazi, a dera.

52 Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba me iza Iesusin suighasava amim,

a kamaghin me migei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buri?”

⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:57-58 ko 26:69-75 ko Mak 14:53-54 ko 14:66-72 ko Jon 18:12-18 ko 18:25-27)

⁵⁴ Ezi Iesusin apaniba an suighava a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezima Pita men gin ghua mong girara iti.

⁵⁵ Ezima me dipenimin divazimin aven avim atighava apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti.

⁵⁶ Ezi ingangarir guivir mam avir angazan-garimin an garima, a me koma aperaghav itima, a mighigha an garava kamaghin a migei, “Gumazir kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezima Pita kamaghin migia ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.”

⁵⁸ A mong ikezima gin ua mav izava an apigha kamaghin a migia ghaze, “Ni uaghan men mav.” Ezi Pita kamaghin migei, “Ai! Ki bar puvati!”

⁵⁹ Dughiam mong ghugha givazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.”

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Aiee! Ni tizim miġei? Ki bar fozir puvati!” Eghava a miġiavira itima tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghrighava miġhgha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ‘Ni na gifozir puvati,’ eghti tuarim maghirama akegham.”

⁶² Egha Pita inirighava azenimin ghua bar puvirama azi.

*Me Iesusin misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68 ko Mak 14:65)*

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miġiava a misosi.

⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a miġei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?”

⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

*Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti
(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Jon 18:19-24)*

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inighava men damazimin zui.

⁶⁷ Ezi me kamaghin miġei, “Ni e mikim, kar ni Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?” Ezi, a kamaghin me miġia ghaze, “Ki ia

mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.

⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham.

⁶⁹ Eghti datirighin ko gin izamin dughiaba, Gumazibar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghiv ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?” Ezima a me migia ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otarimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kamın arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima e an akatorim baregha gifa.”

23

Me Iesus inighava Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui.

² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanin ikura. Egha an e dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.”

³ Ezi Pailat Iesusin azara, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, migirigiar ni migeim, a guizbangira.”

22:69: Ap 7:56, Hi 1:3, 8:1
Lu 20:25, Jo 19:12, Ap 17:7

22:70: Lu 4:3, 4:9 **23:2:** Mt 17:27,
23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamın arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin miġia ghaze, “A Galilin Provinsin ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datirighin a Judian Provinsin izegha kagh otogha kamaghin amuavira iti.”

Me Iesus inighava Herotın damazimın zui

⁶ Ezi Pailat miġirigiar kam baregha, kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”

⁷ Iesus Herot garir Provinsin ikezima, Pailat kamaghin foghava, anemadazi a Herot bagha ghu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti.

⁸ Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha, dughiar kamın an an ganigha, bar akonge. Egha Iesusin akaba baregha an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me roghira tuivighava, an atarava, akaba pamtem a gasi.

¹¹ Egha Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a miġei. Egha me atrivimın inir aghuir mam inigha a gikegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui.

¹² Fomira Herot Pailatin aningaghe, egha dughiar kam aning ua uaning ini.

Me Iesus isi temem gafughasa, Pailatın miği
(*Matyu 27:15-26 ko Mak 15:6-15 ko Jon 18:38-19:16*)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba, ko gumazir dapanir ekiaba, ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti.

¹⁴ Ezima a kamaghın miği, “İa gumazir kam inighava na bagha ize. Egha ia kamaghın miği, ‘A gumazamizibav geima me gavmanın ikura.’ Ezi ki ian damazımın arazir kabanagh bagha an azangsiki. İa oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozir puvati. İa purama a gifari.

¹⁵ Ezi Herot uaghan niğhnizir kam ikiava, gumazir kam e bagha uam anemada. İa oraki! An arazir kuratam damighıva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir pu, an oven-gan kogham.

¹⁶⁻¹⁷ Kamaghın, ki purama a fozoregh, an ateghtima a mangam.”*

¹⁸ Ezi amiziba ko gumaziba bar moghıra tuai, “Gumazir mamın misokegh! Egh Barabas ateghti a e bagh izi!”

¹⁹ (Barabas a fomıra Romın gavmanın ikuragha Jerusalemın nguıbamın aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati.)

²⁰ Ezi Pailat İesus ateghti a mangasa ua me miği.

23:16-17: Mt 27:15, Jo 18:39

* **23:16-17:** (23:16-17) Fofozir gumazir maba miğia ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. A kamakin, “Me arazir kam iti, me azenıba bar, İsar Ekiamin Dughiar kamın itima, Pailat kalabusın gumazir mam ataghizi a me bagha zui.” Ni Mak 15:6in gan.

21 Ezi me kamaghın tuai, “A misokegh! A misokegh! A isi ter ighuvim gafugh!”

22 Ezi dughiar mıkezim a kamaghın mıgei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apizir puvati. An arazir kuratam damighıva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki purama a fozoreghıva aneteghti, a mangam.”

23 Ezıma me bar moghıra gavgavigha dei, “İesus isıva ter ighuvim gafugh!” Ezi men dımdiaba bar Pailatın akam gafıra.

24 Ezıma Pailat men akamın gın ghugha, İesusın mıgıa ghaze, an ovengam.

25 Gumazamiziba me Pailatın deıma a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha mıdorozim forezıma, gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati. Ezıma Pailat gumazamizıbar nıghnızımın gın ghuava, İesus isava mıdorozir gumazıbar dafarım gati.

Me İesus isa ter ighuvim gafu

(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Jon 19:17-27)

26 Ezi mıdorozir gumazıba İesus inıgha zuıma, gumazir mam an zıam Saimon, a Sairinın gumazir mam. A İerusalemın mangasa iza me gitavırazıma, me an suıra. Egha me ter ighuvim an dipızim gatıgha a mıgeıma a İesusın gın zuı.

27 Ezıma gumazir avırım an gın ghua, amizıba a bagha aziava azir akar ıghıar amırızıbagh ami.

²⁸ Ezima Iesus raghrigha kamaghin me migia ghaze, “Ia Jerusalem in amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang!

²⁹ Gin dughiatam otoghtima, me kamaghin mikim suam, ‘Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.’

³⁰ ‘Egh me dughiar kam in kamaghin mighsiabav kimam,

“Ia e gisin irighiva, e mongegh!” ’

³¹ “Me datirighin arazir kam in temer angamtizim damighiva arazir mana tam in temer midiarim damuam?”

³² Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning in misueghtima me aremeghasa aning inigha izi.

³³ Egha me ghua danganir mam in oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isava temem in anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an guvim in itima, mam an kiriam in iti.

³⁴ Ezi Iesus kamaghin migei, “Afeziam, me amir biziba me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh.” Ezi midorozir gumaziba Iesus in korotiaba iniasa satu gikararai.

³⁵ Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapanir ekiaba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei. “A gumazir mabar

23:29: Mt 24:19, Lu 21:23 **23:30:** Ais 2:19, Hos 10:8, MAA 6:16

23:31: Jer 25:29, Ese 20:47, 1 Pi 4:17 **23:33:** Mt 27:33, Mk 15:22, Jo 19:17-18 **23:34:** Sng 22:18, Ais 53:12, Mt 5:44, Ap 3:17, 7:60

23:35: Sng 22:7, Sek 12:10, Mt 27:39, Mk 15:29

akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh.”

³⁶⁻³⁷ Ezi midorozir gumaziba izava uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganigha kamaghin a migei, “Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!”

³⁸ Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, “Gumazir kam Judabar Atrivir Gumazim.”

³⁹ Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesusin migei, “Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaghiva ga sarama akuragh!”

⁴⁰ Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, “Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati?”

⁴¹ Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezima gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati.”

⁴² Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, “Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam ni na ginirigh.”

⁴³ Ezima Iesus a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni datirighin na ko Godin Nguibar Aghuarimin ikiam.”

Iesus areme
(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Jon 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ezi aruem dughiar kamın garir puvati. Kamaghın amizi, mitatem 12 kloghın nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghın tu. Ezıma Godın Dıpenimın itir inir ekiam tongıra bıki.

⁴⁶ Ezi İesus pamtem kamaghın dei, “Afeziam, ki uan duam nın dafarim garisi.” A kamaghın mikemeghava uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir ekiam kamaghın ganighava Godın ziam fe. Egha kamaghın miđei, “Guizbangıra, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati.”

⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanaghın gari da otivima, me azia, uan afarizibav misogha, egha uan dıpenibar zui.

⁴⁹ Ezıma İesus gıfozir gumaziba, ko amizir an gın Galilin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi.

Me İesusın kuam dagıar torim garisi

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsın nguıbam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godın damazımın derazir mam, a Kaunsel memban mam. Egha a men nıghnıziba ko arazibar gın mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam a baghavıra muza iti.

⁵² Egha Josep İesusın kuam iniasa ghua Pailatın azarazıma, Pailat an amamangati.

⁵³ Ezi a İesusın kuam tememın anedegha, inir ghurghurımın a righa, a inigha ghuava dagıar

torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati.

⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati.

⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghuava bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10 ko Mak 16:1-8 ko Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inighava dagiar torimin zui.*

² Egha me gari, me torim avarazir dagiam, me a puegha ghu.

³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge.

⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min taghtagha men min tughav iti.

⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia

23:55: Lu 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14

Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera.

24:5: Lu 2:9

* **24:1:** (24:1)

24:4: Ap 1:10

tizim bagha gumazir angamra itim gumazir ovengezibar danganimın a buri?

⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia ia mikemezir bizim, ia a ginighnigh,

⁷ ‘Gumazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimın a guragham. Eghti a dughiar mikezimın ua dikavigham.’”

⁸ Ezi a mikemezir akaba me a dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusın suren gumazir 11 plan miğiava igharaz darazi sara mikeme.

¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusın 11 plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamın amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsın amebam, koma amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav migei.

¹¹ Ezi me amizibav giã ghaze, me ti onganighama, egha kamaghın me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati.

¹² * Egha Pita kamaghın oregha dikavigha ivegha mozimın ghu. Egha an aviragha, mozimın gara bizitamın apizir puvatigha inir ghurghurib-ara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghın amizir bizim.

24:9: Mk 16:10

24:10: Lu 8:3

24:11: Mk 16:11,

Lu 24:25

* **24:12:** (24:12) Fofozir gumazir maba kamaghın nighnigha ghaze, akar otevir mikovezir pumuningın (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.

Gumazir pumuning Emeusin tuavimin Iesus bato

(Mak 16:12-13)

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalemın zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita.

¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaningın migei.

¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningın azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui.

¹⁶ Ezi aning an garava egha deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningın azara, “Gua tizibar uaningın migia tuavimin zui?”

Ezi aning tughava an garava bar osemegha azi-asava ami.

¹⁸ Ezi aningın mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemın izezir gumaziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar gifazibar Jerusalemın bizir kabagh fozir puvati?”

¹⁹ Ezi Iesus aningın azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretın Iesus bativizir bizibav gei. A Godın akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumaziba bar men damazimin bar gavgafi.

²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanın dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin a gura.

24:15: Mt 18:20, Lu 24:36 **24:16:** Jo 20:14, 21:4 **24:18:** Jo 19:25 **24:19:** Mt 21:11, Jo 6:14, Ap 2:22 **24:20:** Lu 23:1, Ap 13:27-28

21 Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelba Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto.

22-23 Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Egha me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi.

24 Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

25 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua gumazir onganinming! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim koma navim zuamirama adar itir puvati.

26 Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam.”

27 Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningin sure gami.

28 Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima,

24:21: Lu 1:68, 2:38, 19:11, Ap 1:6 24:24: Jo 20:3-10 24:26: Lu 9:22, 24:44, Ap 17:3, 1 Pi 1:11 24:27: Stt 3:15, Nam 21:9, Lo 18:15, Sng 22:1-21, Ais 7:14, 7:53, Dan 9:24, Mal 3:1, Jo 13:31, Ap 3:13

²⁹ aning a miġia ghaze, “Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezima a ghuava aning koma akui.

³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inighava Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi.

³¹ Ezi aning datirighin an garava a gifofozima, a pura puvati.

³² Ezima aning maghira uaningin miġei, “A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga miġeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira ghua Jerusalemin uamategha ghua garima, 11 pla Iesusin suren gumaziba, me marazi ko me uari akuvagha itima,

³⁴ aning kamaghin me miġei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!”

³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me miġiava ghaze, a bret abighizima aning an ganighava a gifo.

Iesus uan suren gumaziba bato

(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Jon 20:19-23)

³⁶ Iesusin suren gumazir 11 pla ko marazi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, * a kamaghin me miġei, “Navir amirizim ia ko iti.”

³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

24:30: Mt 14:19, Lu 22:19 **24:34:** 1 Ko 15:4-5 **24:36:** 1 Ko 15:5 * **24:36:** (24:36) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26

38 Ezi a kamaghin me miġei, “Ia tizim bagha atiatiava nighnizir aviribagh ami?”

39 Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogh. Duam aghariba ko nivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki da iti.”

40 † A kamaghin mikemegha uan dafariba ko dagariba men akakasi.

41 Egha me bar akuegħa tintinibar nighnigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, “Ia damamin daghetam iti?”

42 Ezi me osirir tuazimin akuam a ganingizima,

43 a men damazibar a inighava anepi.

44 Egha a kamaghin me miġei, “Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Devitin ighiaba, da nan gun mikemezir biziba, da bar mogħira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba.”

45 Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

46 Ezi a kamaghin me miġei, “Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krai, an aremegh dugħiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategħ mozimin dikavigham.

47 Egh ia nan ziamin ia nan akam inigh

† **24:40:** (24:40) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam ġin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16

mangam. Ia Jerusalem ikeghiva nan akam inighiva nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia gumamazibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amadagham.

⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.

⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akiragha ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighritima ia a iniam.”

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo

(Mak 16:19-20 ko Aposel 1:9-12)

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai.

⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi.

⁵² Ezima me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem zui.

⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

24:48: Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42

clix

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua
New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was
published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer
Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual
words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea